

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmışınçı İçtima

1 Kânunuevvel 1339 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabit hulâsası	680	5. — Bayezid Mebusu Şefik Bey ve rüfekasının, Harbi Umumide Ruslar tarafından ikmal edilen ve Bayezid hududundan Karaköse kazasına kadar imtidadeden şimendüfer hattına dair suali ve Nafia Vekili Muhtar Beyin şifahi cevabı (6/48)	688:689
2. — Sualler ve cevaplar	680	6. — İstanbul Mebusu Yusuf Akçura Beyle rüfekasının Şark şimendüferleri amelesinin grev esbabına dair suali ve Nafia Vekili Muhtar Beyin şifahi cevabı (6/50)	689:694
1. — Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin, İstiklâl Mücadelesinde sakatlanan ef-rada dair Müdafaai Milliye Vekâletinden sual takriri (6/62)	680	3. — Evrakı varide	681
2. — Malatya Mebusu Reşid Ağanın, Behîsni kazasındaki idadi mektebinin bu sene ilga edilip edilemediğine ve mektep muallmlerinin maaşının verilmemesi esbabına dair Maarif Vekâletinden sual takriri (6/61)	680	Lâyhalar	681
3. — Mersin Mebusu Besim Beyin, Mersin'in son teşkilâta nazaran müstakillen idaresi lâzımgeldiği halde el'an Adana'ya merbutan idare olunması esbabına dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri (6/63)	680	1. — Efrad veya eşhası kanuniye tarafından darüleytamlara vuku bulacak teberraatın umuru tasarrufiye idarelerince sureti kaydına ve harcı feram affına dair Başvekâletten mevрут lâyhahai kanuniye (1/395)	681
4. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyle rüfekasının, Dersim vilâyetindeki köprünün neden inşa olunmadığına dair suali ve Nafia Vekili Muhtar Beyin şifahi cevabı (6/51)	686:688	2. — Bir Eytam Bankası tesisine dair Başvekâletten mevрут lâyhahai kanuniye (1/396)	681
		3. — Seyru Sefain İdaresi Bütçesinin sekizinci vapur ve romorkör mubayaası fas-	

	Sayfa		Sayfa
İma tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası (1/394)	704		
Mazbatalar			
1. — Birinci Fırka Yâveri Kâzım Efen- dinin İstiklâl Madalyasıyla taltifine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası	681		
2. — Ellialtı zâbitin takdirname ile tal- tifine dair (3/159) numaralı İcra Vekil- leri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası	681:682		
3. — Kütahya (sâbık) mebusu Cemil Beyin, Nizamnamei Dahilînin sekiz ve on- ikinci maddelerinin tadiline dair (2/23) nu- maları teklifi kanunisinin reddi hakkında Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası	682		
4. — Rûsumu Belediye Kanununun iki ve ondördüncü maddeleri makamına kaim (1/35) numaralı lâyiha kanuniye ve Da- hiliye Encümeni mazbatası	682		
5. — Kastamonu İstiklâl Mahkemesin- ce beş sene küreğe mahkûm Araçlı Kara Mehmedoğlu Muhtar Ahmed'in affı hak- kındaki (4/38) numaralı İstida Encümeni mazbatası hakkında tâyini muameleye mah- al olmadığına dair Adliye Encümeni maz- batası	682:683		
6. — Temettü Vergisi taksitleri hak- kındaki maddenin tefsirine dair (3/90) numaralı İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası	683		
7. — 12 Ağustos 1336 tarihli Kanun mu- cibince ikamet yevmiyelerinden dahi yüzde kırk tenzilât yapılp yapılamıyacağıının tefsirine dair (3/169) numaralı Başvekâ- let tezkeresi ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası	683		
8. — Amasya Mebusu Ragıp Beyin, âşar taksitleri hakkında (2/70) numaralı teklifi kanunisinin senei mezkûrenin geç- miş olmasına binaen müzakeresine mahal olmadığına dair Kavanini Maliye Encü- meni mazbatası	683:684		
9. — Seferberlikte vaziyed edilecek ema- kin hakkındaki Kanunun tâdiline dair (1/61) numaralı lâyiha kanuniye ve Kava- nini Maliye Encümeni mazbatası	684		
		10. — Erzurum Mebusu Rüşdü Paşanın, Erkân, ümera, zâbitan ve mensubîni aske- riyenin emirber ve seyis askerlerinin su- reti istihdamı hakkında (2/221) numara- lı teklifi kanunisinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazba- tası	684
		11. — Erzurum Mebusu Rüşdü Paşa ile Bayezid Mebusu Şefik Beyin İran'dan ge- lecek hububatın muvakkat müddet için Gümrük Resminden istisnasına dair (2/219) numaralı teklifi kanunisinin şayanı mü- zakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	684
		12. — Gümüşane Mebusu Zeki Beyin, Cuma günleri bilûmum mağaza ve ticaret- hanelerin mesdud bulundurulmasına dair (2/218) numaralı teklifi kanunisinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	684
		13. — Antalya Mebusu Ahmed Sâki ve İstanbul Mebusu Ali Rıza ve Kozan Me- busu Saib beylerin Teşkilâtı Esasiye Kanu- nunun tadiline dair (2/220) numaralı tek- lifi kanunilerinin şayanı müzakere olma- dığı hakkında Lâyiha Encümeni mazba- tası	684:685
		14. — Hakkâri Mebusu ve İdare Memu- ru Asıf Beyin Cumhuriyet Riyaseti Büt- çesi hakkında kanun teklifi (2/225) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	685
		Tezkereler	
		1. — Mâlûlîni guzatın terfih ve ikdarı hakkında 24 Ağustos 1338 tarihli Kanu- nun birinci maddesinin tefsirine dair Baş- vekâletten mevрут tezkere (3/183)	685
		2. — Mücadelei Milliyeye iştirak etmi- yen ve Hududu Milli haricinde kalan üme- ra, zâbitan ve memurin hakkında yapılacak muameleye dair olan 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin (b) fıkrası- nın tefsirine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/184)	686
		3. — İkinci sınıf ihtiyat zâbitanına da- ir 18 Teşrinievvel 1339 tarihli Kanunun birinci maddesinin fıkrai ahiresinin tef- siri hakkında Başvekâletten mevрут tez- kere (3/185)	686

Sayfa	Sayfa
4. — Tekaüt ve İstifa Kanununun ikinci maddesinin fıkrai ahiresinin tefsirine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/186)	
5. — Men'i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen İtalya Devleti tebeasından Markoni Oknavliyo hakkında ita edilen hükümde hatayı adli vâkı olduğundan af suretiyle telâfisine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/181)	686
6. — Men'i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman haklarında ita edilen hükümde hatayı adli vâkı olduğundan af suretiyle telâfisine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/182)	686
7. — Men'i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Samsun'dan Mahmed Emin Efendi hakkında ita edilen hükümde hatayı adli vâkı olduğundan affı suretiyle telâfisine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/179)	686
8. — Katil maddesinden on sene küreğçe mahkûm Çatal Zeytinli İbrahim'in mâlûliyetine binaen bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/180)	686
Takrirler	
1. — Kastamonu Mebusu Ahmed Mahir Efendinin ihtiyat zâbitlerinin Halkalı Ziraat Mektebine samiin sıfatiyle meccanen devamları temenniyatına dair takriri (4/100)	686
2. — Adana Mebusu Zamir Beyin Adana'da İtibarı Millî Bankasının küşadı temenniyatına dair takriri (4/98)	686
3. — Muş Mebusu Osman Kadri ve Ali Rıza beylerin Gene ve Muş vilâyetlerinin taksimatı mülkiyesine ait bâzı temenniye mutazzammın takriri (4/99)	686
4. — Karasi Mebusu Vehbi Beyin tefsirlere mütaalik mazbataların intacı için bir gün tâyin olunmasına dair takriri (4/99 mükerrer)	683
4. — Müzakere edilen maddeler	
694	
1. — Ziraat Bankası Müdürü Umumilik maaş ve muhassesatının sureti itası hakkında (3/132) numaralı İktisat Vekâleti tezkeresine dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	694:704
2. — Ziraat Bankasına merbut Emniyet Sandığının 1339 senesi Bütçe Lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (1/233)	704:710,718:719
3. — Vilâyatı müstahlasadaki âbidat ve mebanii vakfiyenin tamir ve ihyası ve dördüncü Vakıf Hanının ikmali inşaaı karşılığı olarak Evkaf Bütçesine iki yüz elli bin lira tahsisat ilâvesine dair (1/228) numaralı lâyihai kanuniye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	710:714,720
4. — Orta tedrisat muallimleri hakkında (1/264) numaralı kanun lâyihası ve Maarif Encümeni mazbatası	714:717

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saati: 1,45

REİS — Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi

KÂTIPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarı Sahib), Mahmud Bey (Siird)

REİS — Efendim, Celseyi açıyorum; zaptı sabık hulâsası okunacak:

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Sabri Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Evrakı vâride aid oldukları mahallere havale edildikten sonra mebusanı kiramın mezuniyeti ile nısbâtı müzakereye dair takrirler müstacel ruznameye alındı.

Denizli Mebusu Haydar Rüşdü Beyin Divan Kâtipliğinden istifanamesi okunarak ruzname müzakerata geçildi. Ziraat Bankası Müdürü Umumîlik maaş ve muhassasatının sureti itası hakkındaki Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Lehistan Hükümeti arasında münakit Muahede ve mukavelenamelere mütedair lâyiha ve Emniyet Sandığının 1339 bütçesi Heyeti Vekilenin huzuriyle müzakere edilmek üzere Cumartesi gününe tehir olundu. Nizamnamei Dahilînin 160 ncı maddesinin tefsiri hakkındaki Tetkiki Hesabat Encümeni mazbatası müzakere edilerek aynen kabul edildi. Mûtaakiben Orta tedrisat muallimleri lâyihasının müzakeresine geçilip heyeti umumiyesi hakkındaki müzakerenin kifayeti kabul olunduktan sonra berayı teneffüs Celse tatil edildi.

İkinci Celse

Sabri Beyefendinin Riyasetleriyle küşadolarak Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadiline dair Antalya Mebusu Ahmed Şâki Bey ve rüfekasının teklifi kanunîlerinin reddi hakkında Lâyiha Encümeni mazbatasının evrakı varide meyanında müzakeresine geçilmiş ise de Birinci Celsede müzakeresi başlıyan Orta Tedrisat kanun lâyihasının, memuru mahsusunun vürudundan dolayı devamı müzakeresi kabul ve sâlifüzzikir mazbata tehir olunarak birinci madde Konya Mebusu Naim Hâzim Efendinin tadilnamesi veçhile, ikinci, üçüncü, dördüncü maddeler aynen kabul ve beşinci madde Erzurum Mebusu Münir Husrev Beyin nazarı dikkate alınan takrirıyla encümene biliade Cumartesi günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Reis
Birinci Reisvekili
Sabri

Kâtip
Siird
Mahmud

Kâtip
Saruhan
Vasıf

2. — SUALLER

1. — *Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin, İstiklâl mücadelesinde sakatlanan efrada dair sual takriri (6/62) (Müdafaa-i Millîye Vekâletine)*

2. — *Malatya Mebusu Reşid Ağanın, Behisni kazasındaki İdadi Mektebinin bu sene ilga edilip edilmediğine ve mektep muallimlerinin maaşının verilmediğinin esbabına dair şifahi sual takriri (6/61) (Maarif Vekâletine)*

3. — *Mersin Mebusu Besim Beyin, Mersin'in son teşkilâta nazaran müstakillen idaresi lâzımgeldiği halde el'an Adana'ya merbutan idare olunması esbabına dair şifahi sual takriri (6/63) Dahiliye Vekâletine havale olundu.*

REİS — Efendim! Zaptı sabık hakkında bir mütalâa dermeyan eden var mı? (Hayır sesleri)
Zaptı sabık kabul olundu.

3. — EVRAKI VARİDE

REİS — Efendim! Evrakı varideyi arz ediyorum.

Lâyhalar

1. — *Efrat veya eşhası kanuniye tarafından darüleytamlara vukubulacak teberruatın umuru tasarrufiye idarelerince sureti kaydına ve harcı ferağın affına dair lâyhâi kanuniye (1/395) (Umuru Tasarrufiye ve Muvazenei Maliye encümenlerine) veriyoruz.*

2. — *Bir Eytam Bankası tesisine dair lâyhâi kanuniye (1/396) (İktisat ve Maliye encümenlerine)*

Mazbatalar

1. — *Birinci Fıkra Yaveri Zekâi Efendinin İstiklâl Madalyasıyla taltifine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası*

REİS — Arz ediyorum .

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Teklif varakasının zuhur etmemesinden dolayı encümenimizce tetkiki tehir edilmiş olan Birinci Fırka Yaveri Zekâi Efendi bini Tevfik (Der-saadet)in Müdafaai Milliye Vekâletinden vürüdeden teklif varakası encümenimizce tetkik edildi.

Mumaileyhin İstiklâl Madalyasıyla taltifi encümenimizce münasip görüldüğünden berayı tasvip Heyeti Umumiyeye arz olunur efendim.

Müdafaai Milliye Encümeni

Reisi	Mazbata Muharriri
Karahisarı Sahib	Eskişehir
Ali	Mehmed Arif

Kâtip
Zonguldak
Yusuf

REİS — Efendim! Müdafaai Milliye Encümeninin bu okunan mazbatasını reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini de reyî âlinize arz ediyorum. Kabul buyurmayanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Ellialtı zâbitin takdirnameyle taltifine dair (3/159) numaralı İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası*

REİS — Arz ediyorum.

Riyaseti Celileye

Takdirnameyle taltifleri teklif olunan ve berayı tetkik encümenimize tevdi buyurulan elli-altı zâbitin taltiflerine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin 28 . 10 . 1339 tarihli tezkeresi encümenimizce müzakere ve tetkik olundu.

Ellialtı zâbitten kırkdokuzunun takdirnameyle taltifleri encümenimizce muvafık görülmüş ise de isimleri âtide muharrer yedi zâbitin taltif varakalarında muharrer meşruhat ile gösterilen esbab encümenimizce gayrikâfi görüldüğünden berayı tasdik Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Müdafaai Milliye

Encümeni Reisi

Karahisarı Sahib

Ali

Mazbata Muharriri

Eskişehir

Mehmed Arif

Kâtip

Zonguldak

Yusuf

Piyade Kaymakamı İsmail Hakkı Bey (Erzincan), Piyade Yüzbaşı Hasan Tahsin Efendi (Yozgad), Binbaşı Said Efendi (Koniça), Baytar Binbaşı Mahmud Şevket Efendi (İpek), Baytar Binbaşı Ali Efendi (Beşiktaş), Baytar Yüzbaşı Hasan Basri Efendi (İzmir), Kıdemli Yüzbaşı Necib Efendi (Antakya).

Takdirname ile taltif edilen ümera ve zâbitan :

Erkânı Harb Kaymakamı Ali Rıza Bey (Fihbe), Erkânı Harb Yüzbaşı Ahmed Hamdi Efendi (Selânik), Kaymakam Şevki Bey (Trabzon), Piyade Binbaşı Mehmed Murad Bey (Kızanlık), Binbaşı Mehmed Rıza Bey (Tophane), Binbaşı Hüseyin Faik Efendi (Bursa), Yüzbaşı Refik Efendi (Dimetoka), Yüzbaşı Mustafa Efendi (Cihangir), Yüzbaşı Enver Efendi (Beykoz), Mülâzimievvel Hüseyin Berrî Efendi (Üsküdar), Mülâzimievvel Nüzhet Efendi (İstanbul), Mülâzimievvel Hamdi Bahri Efendi (Selânik), Mülâzimievvel Yaşar Efendi (Edirne), Mülâzimievvel Yusuf İzzeddin Efendi (Niğantaş), Mülâzimievvel Fahri Efendi (Bingazi), Mülâzimievvel İsmail Hakkı Efendi (Bosna), Mülâzimisani Ziya Efendi (Bursa), Mülâzimisani

ni Muammer Efendi (Dersaat), Kaymakam Cemal Bey (İstanbul), Binbaşı Hüsnü Efendi (Uzunköprü), Yüzbaşı Zeki Efendi (İstanbul),

Yüzbaşı Sâmî Efendi (Üsküdar), Yüzbaşı Celâleddin Efendi (Girid), Yüzbaşı Ahmed Vecdi Efendi (Üsküb), Yüzbaşı Hasan Tahsin Efendi (Selânik), Yüzbaşı Mahmud Muhtar Efendi (Bağdad), Mülâzimievvel Mehmed Arif Efendi (İstanbul), Yüzbaşı (Kemal Efendi (İstanbul), Mülâzimisani Zeki Efendi (Üsküdar), Mülâzimisani Nihat Efendi (Fındıklı), Mülâzimisani Safi Efendi (Kadıköy), Mülâzimisani Mahmud Nedim Efendi (Aksaray), Zâbit Vekili Mehmed Efendi (Bitlis), Kaymakam Mustafa Kâzım Bey (Pirlepe), Yüzbaşı Salih Efendi (Urfa), Yüzbaşı Mustafa Rüşdü Efendi (Edirne), Yüzbaşı Hüseyin İhsan Efendi (Harput), Yüzbaşı Mehmed Şükrü Efendi (Edirne), Yüzbaşı Mehmed Tevfik Efendi (Samsun), Yüzbaşı Ali Remzi Efendi (Tarsus), Yüzbaşı Hilmi Efendi (İstanbul), Yüzbaşı Hüseyin Efendi (Babaeski), Yüzbaşı Süreyya Efendi (Selânik), Mülâzimievvel Yakub Cemil Efendi (Bitlis), Yüzbaşı Ahmed Cemal Efendi (İstanbul), Mülâzimisani Mehmed Muhsin Efendi (Bağdad), Yüzbaşı Mustafa Remzi Efendi (Serez), Mülâzimisani Mehmed Celâleddin Efendi (İstanbul).

REİS — Efendim, Müdafaai Millîye Encümeninin şu okunan mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.

ZEKİ B. (Gümüştane) — Encümen izahat versin, neden diğerleri ithal edilmemiş?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! Esami okunsun. Hem çapta geçer, hem malûmat hâsıl olur.

REİS — Efendim zapta geçiyor. Esasen, efendim aksini de reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

3. — *Kütahya (Sabık) Mebusu Cemil Beyin, Nizamnamei Dahilinin sekiz ve onikinci maddelerinin tadilüne dair (2/23) numaralı teklifi kanunîsinin reddi hakkında Nizamnamei Dahili Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

4. — *Rüsumu Belediye Kanununun iki ve on-dördüncü maddeleri makamına kaim (1/35) numaralı lâyhâi kanuniye ve Dahiliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

5. — *Kastamonu İstiklâl Mahkemesince beş sene küreğe mahkûm Araçlı Kara Mehmed oğlu Muhtar Ahmed'in affı hakkındaki (4/38) numaralı İstida Encümeni mazbatası hakkında tâyini muameleye mahal olmadığına dair Adliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Okuyoruz efendim.

Riyaseti Celileye

Kastamonu İstiklâl Mahkemesince Araç kazasının ve Güze nahiyesine tabi Beydere karyesinden Carlıoğullarından müteveffa Mehmed oğlu Bekir'in ilki kardeşinin silâh altında vefat ettiğinden bahsile emsali misillü terhis edilmesi hakkında sahte mazbata tanzim cürmünden dolayı 6 Kânunusani 1337 ve 26 Rebiülâhîr 1339 tarihli ve 99 numaralı kararla 15 Kânunuevvel 1336 tarihinden itibaren beş sene müddetle küreğe mahkûm edilen Kastamonu'nun Merkez Mülkiye Hapsanesinde mevkuf Araç kazasının Beydere karyesinden Kara Mehmed oğlu Muhtar Ahmed'in müdafaatı istima edilmiyerek mahkûm edildiğinden affı istirhamını mutazammın istidası İstida Encümeninin olbaptaki mütalânamesi ve merbutatıyla birlikte mütalâa ve tetkik edildi. İstiklâl Mahkemesince mahkûmiyete esas teşkil eden fiil, Meclisi Âlice kabul olunan Firarî ve Bakaya Kanununun birinci maddesinde musarrah (Birinci madde 1297 - 1315 (dâhil) mükellefinden ve silâhendazandan ademîicabet, bakaya, firar, tecavüzü müddet ve nüfusu mektume erbabiyle işbu ef'aldan dolayı fer'an zimethal bulunan ve ceraimi mezkûreye merbut ve müteferri olarak faili aslî de addedilen bilûmum eşhasın işbu hareketlerinden dolayı haklarında takibattan veya işbu hareketlerinden mütevellit her nevi mücezzat ile kanunen ifasına mecbur buldukları hizmeti askeriyelerinden ve her ne sebebe mebnî olursa olsun hizmeti fiiliyeleri tehir edilmiş bulunanların mevaddî âtiyeden muharrer şeraite muallâk olmak üzere hizmeti askeriyelerinin icrasından ve Müecceleyeti Askeriye vergilerinin istifasından bir defaya mahsus olmak üzere sarfı nazar olunarak efradı mezkûrenin müstahak oldukları sınıflara kayıt ve nakillerinin ifasıyla iktifa ve halen müstahdem bulunanlar terhis olunur ef'ali meyanına dâhil bulduğundan merkumun cezasından sarfınazarla tah-

liyesi kanunen lâzimededen olmakla tâyini muameleye mahal olmadığı ve işbu mazbata muhteviyatının Heyeti Celilece kabule iktiran ettiği takdir de, vekâleti aidesine tebliği zarureti ahvalden bulunduğu Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

Adliye Encümeni	
namına	Mazbata Muharriri
Mahir	Dersim
	Feridun Fikri
Kâtip	Âza
(Mezun)	Refik
Âza	Âza
Bayezid	Çorum
Şefik	Mehmed Münir
Âza	Âza
Abdullah Azmi	Mersin
	Besim

REİS — Efendim Adliye Encümeninin şu okunan mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyoruz. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

6. — *Temettü Vergisi taksitleri hakkındaki maddenin tefsirine dair (3/90) numaralı İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Kavanîni Maliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

4. — *Karesi Mebusu Vehbi Beyin, tefsirlere mütaallik mazbataların intacı için bir gün tâyin edilmesine dair takriri (4/99 mükerrer)*

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bunun hakkında bir takririm var.

REİS — Efendim; Karesi Mebusu Vehbi Beyin bu gibi tefsirler hakkında bir takriri vardır. Müsaade ederseniz okuyalım :

Riyaseti Celileye

Tefsirlere mütaallik mazbataların intacı için bir gün tâyin olunmasına teklif eylerim.

Karesi

Mehmed Vehbi

MEHMET VEHBİ B. (Karesi) — Efendim! Burada Temettü Kanununun tefsirine dair ve alt tarafında dokuzuncu numarada ükamet yevmiyelerinden % 40 tenzilât yapıp yapılamıyacağına dair tefsir, ruznamenin 32 nei maddesinde; elbise bedeli hakkındaki tefsir, 18 nei maddesinde, Belediye Rüsümü Kanununun tefsiri, 19 neu maddede İdarei Umumiye, 20, 21, 23, 28

nei maddeler; mevcut kavaninin, yürümekte olan kanunların tefsirine daırdır. Yürürken tefsir edilmeden yürüyor. Acaba yürürken tam olarak mı, yoksa nâkis olarak mı yürüyor? Bir tarafta böyle telâkki ediyorlar, o suretle yürütüyorlar, diğer tarafta öyle telâkki ediyorlar, öyle yürütüyorlar. Bu bir teklifi kanuni değil, bunu derhal tefsir edilmelidir ki, tatbiki mümkün olabilir. Bilhassa bunların malî, iktisadi, idari birçok kısımları var, bunlar uzun zamana mütevakıf değildir. Bir tefsirden ibarettir. Onun için yarın Pazardır, bir içtima yaparız bu gibi tefsire mütaallik olup üç, dört aydır Meclisin içtimandan beri ruznamemizde bulunan mesail vardır. Bunlar intacedilir ve Devletin, milletin işleri yolunda yürür.

REİS — Efendim! Karesi Mebusu Vehbi Beyin takririni reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul buyursanız münasip bir günde müzakere ederiz. (Kabul sesleri) Karesi Mebusu Vehbi Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reyî vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın... Vehbi Beyin takriri kabul edildi. Efendim! O halde tenzip buyursanız yarın Pazar, Pazartesi gününü bu tefsirlerin müzakeresine hasredelim. Kabul buyuruluyor mu efendim? (Kabul sesleri.)

7. — *12 Ağustos 1336 tarihli Kanun mucibince ikamet yevmiyelerinden dahi yüzde kırk tenzilât yapıp yapılmıyacağına dair (3/169) numaralı Başvekâlet tezkeresine dair Kavanîni Maliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

8. — *Amasya Mebusu Ragıp Beyin, Âşar taksitleri hakkında (2/70) numaralı teklifi kanunînin senei mezkûrenin geçmiş olmasına binaen müzakeresine mahal olmadığına dair Kavanîni Maliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Okuyoruz.

Kavanîni Maliye Encümeni mazbatası

1338 senesi Kânunuevvel âşar taksitinin 1339 senesi Kânunusanisinin teili hakkında sabık Amasya Mebusu Mehmed Ragıp Beyin teklifi kanunisi teili taksit teklifinin senei mezkûrenin geçmiş olmasına binaen müzakeresine mahal olmadığı kanaatiyle Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

Kavanîni Maliye Encümeni

Reisi

Mazbata Muharriri

Trabzon

Kayseri

Abdullah

Ahmed Mahir

Kâtip
Konya
Tevfik Fikret

Âza
Trabzon
Süleyman Sırrı

Âza
Elâziz
Mustafa

Âza
Karesi
(Mezun)

Âza
Giresun

(Kâzım hini imzada bulunmadı.)

REİS — Efendim! Kavanini Maliye Encümeninin şu mazbatasını reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Aksini reyî âlilerine arz ediyorum. Kabul etmiyenler el kaldırsın... Mazbata kabul edilmiştir efendim.

9. — *Seferberlikte vaziyet edilecek emakin hakkındaki kanunun tadiline dair (1/61) numaralı lâyiha kanunîye ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

10. — *Erzurum Mebusu Rüşdü Paşanın, Erkân, Ümera ve zâbitan ve mensubini askeriyenin emirber ve seyis neferlerinin sureti istihdamı hakkında (2/221) numaralı teklifi kanunîsinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Müdafaai Milliye Encümenine).*

11. — *Erzurum Mebusu Rüşdü Paşa ile Bayezid Mebusu Şefik Beyin, İran'dan gelecek hububatın Gümrük Resminden istisnasına dair (2/219) numaralı teklifi kanunîsinin şayanı müzakere olduğuna dair lâyiha Encümeni mazbatası (İktisat ve Muvazenei Maliye Encümenlerine).*

12. — *Gümüşane Mebusu Zeki Beyin, Cuma günleri bilûmum mağaza ve ticarethanelerin mesdut bulundurulmasına dair (2/218) numaralı teklifi kanunîsinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni Mazbatası (İktisat Encümenine).*

ZEKİ B. (Gümüşane) — Müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Encümeden geldikten sonra müstaceliyeti kabul ediyoruz.

ZEKİ B. Encümeden gelmiştir efendim.

REİS — İktisat Encümeninden gelmemiştir, yeni gönderiyoruz.

13. — *Antalya Mebusu Ahmed Sâki ve İstanbul Mebusu Ali Rıza ve Kozan Mebusu Said Beylerin, Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadiline dair (2/220) numaralı teklifi kanunîlerinin şayanı müzakere olmadığı hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası.*

(715 nci sayfada muharrer olan mazbata tekrar okunmuştur.)

(Söz istiyoruz sesleri).

LÜTFÜ B. (Diyarbakir) — Müsaade buyursanız usulü müzakere hakkında söz söyleyeceğim. Heyeti Celile bir karar vererek Heyeti Vekilenin huzuriyle müzakere edilmek üzere Ziraat Bankası Müdürü Umumîlik maaş ve muhassasatı hakkındaki lâyihayı ruznamenin ilk numarasını almıştı. Şimdi ilk önce onun müzakere edilmesi lâzımdır.

REİS — Şimdi evrakı varide sırasındayız. Ruznameye gelince arz edersiniz.

KANUNİ ESASİ ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ YUNUS NÂDİ B. (Menteşe) — Lâyiha Encümeninin bu mazbatası etrafında birçok arkadaşların söz istediklerini görüyorum. Bendeniz vereceğim izahat ile sözlerin kısa kesileceğini tahmin etmekteyim. Lâyiha Encümeni birkaç arkadaşımız tarafından dermiyan olunan tadil teklifini şayanı müzakere görmemek için şu esbabı mucibeye istinadediyor. Teşkilâtı Esasiye Kanununa aidolarak ahîren üç, dört madde çıkardığımız malûm-âlinizdir. O maddeleri Heyeti Celilenize arz ettiğimiz zaman, Kanunu Esasî Encümeni namına bendeniz, Kanunu Esasî Encümeninin bu esasa müteferri olarak diğer tadilât ile de meşgul olduğumu ve onları da peyderpey Heyeti Celilenize getireceğini arz etmişim ve Heyeti Celileniz de bu noktai nazarı tasvip ve kabul eylemişti. Lâyiha Encümeni diyor ki, 4,5 maddesi kabul edilmiş ve bu esasların Meclise kabul edilmiş olduğuna nazaran şimdi ayrıca münferit tekliflere mahal yoktur. Çünkü Meclisin ruznamesine dâhildir. Lâyiha Encümeninin böyle düşünmiyerek bu teklifi dahi aidolduğu encümene sevk etmesi muvafık olurdu. Eğer böyle yapılmış olsaydı daha muvafık olurdu. Nitekim Nizamnamei Dahilide bu noktai nazarı daha münasibolacağını gösterir bir fıkrâi sariha vardır. Kırkbirinci maddesinin fıkrâi ahîresinde şöyle diyor. Lâyiha Encümeni bir

teklifi kanununun mevcut encümenlerden birinin dairesi iştigalâtına taallûkunu görürse bu encümene havalesini dahi Heyeti Umumiyyeye teklif edebilir. Arkadaşların teklifatı Teşkilâtı Esasiye tadilâtına aittir. Lâyiha Encümeni biliyor ki, Kanunu Esasî Encümeni bu tadilât ile meşguldür. Bu tadilâtın Kanunu Esasî Encümenine taallûku pek açık bir şeydir. O halde son fıkraya istinaden Lâyiha Encümeni bu teklifi dahi Kanunu Esasî Encümenine göndermiş olsaydı hiçbir şey fevdedilmez ve belki daha muvafık hareket edilmiş olurdu. Maahaza bununla yalnız son fıkranın medlûlünü ifade etmiş oluyorum. Lâyiha Encümeninin bu şekilde dahi karar ittihazındaki hürriyetine tecavüz etmek tabîi hatırdan geçmez. Bu vaziyeti daha ziyade tavzih etmek için Heyeti Celileye diğer bâzı malûmatı da arz etmek lâzımdır. Evvelce arz ettiğim gibi filhakika Teşkilâtı Esasiye tadilâtına aidolarak verdiğimiz 4. 5 maddenin müzakeresi esnasında Kanunu Esasî Encümenin diğer tadilât ile meşgul olduğunu ve peyderpey onları getireceğini de arz etmiştim ve Heyeti Celile de bunu tasvibeder bir manzara göstermişti. Binaenaleyh Kanunu Esasî Encümeni o, üç, dört maddede tuttuğu hattiharekette devam ederek Heyeti Celilenin de malûmatı tahtında olarak diğer mevaddı Heyeti Celileye arz edebilirdi. Mesele bu nokta üzerinde idi. Ahiren Encümenin akdettiği bir içtimada bâzı arkadaşlar dediler ki, filhakika vaziyet bundan ibaret olmakla beraber Nizamnamei Dahilinin şekline ve sarahatine mutabık bir tarzı hareket ihtiyar olursa daha muvafık oluruz. Binaenaleyh tadile tabi olacak mevaddı müferrika Kanunu Esasî mucibince Heyeti Umumiyyeden gelirse şekli nizamîsi ikmal edilmiş olur dediler. Re'sen Heyeti Celileye arzi mümkün' ve meşru olmakla beraber biz bu şeklin ikmalini daha faydalı addettik ve bu teklifattan Kanunu Esasî Encümeni bihaberdir, Kanunu Esasî Encümeninin münasip gördüğü bu şekil meselesinden dolayı bâzı arkadaşlar bu mevaddı teklif etmişlerdir. Maksat seyri tabîisini yaparak Kanunu Esasî Encümenine gelmesiydi. Eğer. Lâyiha Encümeni bu vaziyetten haberdar olmuş olsaydı hiç şüphem yok ki, teklifi kanuniyi Kanunu Esasî Encümenine sevk etmek üzere Heyeti Umumiyyeye iade edecekti. Bir taraftan bu malûmatın verilmemesi dolayısıyla, diğer taraftan Lâyiha Encümeni Kanunu Esasî

Encümeninin bu mevad ile meşgul olduğunu ve ruznameye dâhil olduğunu düşünerek meseleyi buraya getirmiştir. Binaenaleyh Heyeti Celile bu vaziyete ve bu malûmata vâkif olduktan sonra bu teklifi Kanunu Esasî Encümenine sevk etmekle meseleyi kısa kesmiş olabilir zannedirim. Orada ariz ve amik tetkik olunacak ve tabîi Heyeti Celilenize gelecektir. O zaman son şeklini Heyeti Celile istediği şekilde müzakere ve intacedecektir. Encümenin namına da Kanunu Esasî Encümenine tevdi olunmasını ayrıca rica ederim.

REİS — Efendim Kanunu Esasî Encümeni Reisi lâyihanın encümene tevdi edilmesini teklif ediyorlar bu hususu reyi âlinize vaz'edeceğim. (Reye sesleri, gürültüler)

Efendim malûmuisanınız encümenlerden birisi bir talepte bulunduğu takdirde Riyaset onu o encümene havale için reye vaz'etmek mecburiyetindedir.

İSMAİL CANBULAT B. (İstanbul) — Reis Bey bir lâyiha, Lâyiha Encümeni tarafından reddedilerek Meclise gelirse, ona her hangi bir encümen tesahübedebilir mi? Bunu Nizamnamenin neresinden çıkarıyorsunuz? (Siz ister kabul eder, ister kabul etmezsiniz sesleri)

REİS — Efendim! Kanunu Esasî Encümeni Reisi Beyin teklifini reyi âlilerine arz ediyorum. Bu lâyihanın Kanunu Esasî Encümenine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Aksini reye vaz'edeceğim efendim. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul olunmuştur. Teklif Kanunu Esasî Encümenine havale olundu.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Lâyiha Encümeni ni kaldıralım öyle ise!

14. — *Hakkâri Mebusu ve İdare Memuru Âsaf Beyin, Cumhuriyet Riyaseti Bütçesi hakkında kanun teklifi (2/225) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

Tezkereler

1. — *Mâlûlünü guzatın terfih ve ikdarı hakkındaki 24 Ağustos 1338 tarihli Kanununun birinci maddesinin tefsirine dair Başvekâletten mevruv tezkeresi (3/183) (Müdafaai Millîye Encümenine)*

2. — Mücadelei Millîyeye iştirak etmiyen ve hududu millî haricinde kalan ümera, zâbitan ve memurîn hakkında yapılacak muameleye dair olan 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin (B) fıkrasının tefsirine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/184) (Müdafaai Millîye Encümenine)

3. — İkinci sınıf ihtiyat zâbitanına dair 18 Teşrinievvel 1339 tarihli Kanunun birinci maddesinin fıkrai ahîresinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevрут tezkere (3/185) (Müdafaai Millîye Encümenine)

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Bey, bu gayet mühim bir tefsirdir. Birçok ihtiyat zâbitanı para alamamışlardır. Encümeden istirham ederiz, müstacelen müüzakere edip biran evvel Meclise getirsin.

4. — Tekaüt ve İstifa Kanununun ikinci maddesinin fıkrai ahîresinin tefsirine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/186) (Müdafaai Millîye Encümenine)

5. — Men'i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen İtalya Devleti tebaasından Markoni Oktavliyo hakkındaki ita edilen hükümde hatayı adli vâkı olduğundan af suretiyle telâfisine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/181) (Adliye Encümenine)

6. — Men'i müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Mudurnulu Hakkı ve Hacı Osman haklarında ita edilen hükümde hatayı adli vâkı olduğundan af suretiyle telâfisine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/182) (Adliye Encümenine)

KÂZİM B. (Ergani) — Hatayı adli nedir ve daha ne zamana kadar devam edecektir? Hatayı adli neden oluyor ve niçin tashih ediyoruz?

7. — Men'i müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Samsun'dan Mehmed Emin hakkında ita edilen hükümden hatayı adli vâkı olduğundan affı suretiyle telâfisine dair Başvekâletten mevрут tezkere (3/179) (Adliye Encümenine)

8. — Katil maddesinden on sene küreğe mahkûm Çatalzeytinli İbrahim'in mâlûliyetine binâen bakıyei müddeti cezaîyesinin affına dair

Başvekâletten mevрут tezkere (3/180) (Adliye Encümenine)

Takrirler

1. — Kastamonu Mebusu Ahmed Mahir Efendinin, İhtiyat zâbitlerinin Halkalı Ziraat Mektebine samîin sıfatiyle meccanen devamları temenniyatına dair takriri (4/100) (Başvekâlete)

2. — Adana Mebusu Zâmir Beyin, Adana'da İtibarı Millî Bankası Şubesinin küşadı temenniyatına dair takriri (4/98) (Başvekâlete)

3. — Muş Mebusu Osman Kadri ve Ali Rıza Beylerin, Genç, Sürd ve Muş vilâyetlerinin taksimatı mülkiyesine ait bâzı temenniyatı mutazammın takriri (4/99) (Başvekâlete)

REİS — Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey tarafından Pertek Köprüsü ve Bayezid Mebusu Şefik Beyin, Bayezid ve Karaköy şimendiferleri ve İstanbul Mebusu Yusuf Akçura ve rüfekası beyler tarafından, Şark şimendifer amelesi grevi hakkında verilen sual takrirlerine Nafia Vekâleti cevap verecektir. Vekil Bey geldi mi efendim? (Burada sesleri) Buyurunuz Muhtar Bey!

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim! Matbu ruznamede yoktur. Niye cevap veriyorlar? (Takrir okunsun sesleri)

REİS — Feridun Fikri, Şefik, ve Yusuf Akçura Beylerin suallerine cevap veriyorlar efendim. Sualler zaten geçen içtimada okunmuştur. (Tekrar okunsun sesleri)

4. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, Dersim vilâyetindeki köprüünün neden inşa edilmediğine dair suali ve Nafia Vekili Muhtar Beyin şifahi cevabı (6/51)

Riyaseti Celfleye

Dersim vilâyetinin iki tarafı sa'bülmürür dağlarla ve Garp ile Cenubu ise üzerinde köprü olmıyan nehirlerle muhattır ki, halkın bu yüzden geçtiği meşakkat ifade edilemeyecek derecede fecîdir. Son zamanda inşası için tahsisat verilen köprüyü inşa maksadiyle yapılmış bütün mesai neticesiz kalmıştır. Ahalinin teberrüatı olan ağaçlar nehir kenarında çürümekte ve bu hal halkın üzerinde çok fena bir tesir yapmaktadır. Pertek köprüsü denilecek olan mezkûr köprü inşaatına

neden ehemmiyet verilerek takibedilmediğini Nafia Vekili Muhtar Beyden sual ile şifahan izahat vermesini talebederim.

Dersim
Feridun Fikri

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim! Murad suyu üzerindeki bu Pertek köprüsü hakikaten mühim bir köprüdür. İkiyüztalmış metre tulüdedir. Bu köprüünün tamir ve inşaatı hakkında Haziranda Vekâletten Nafia Mühendisliğine emir verildi, keşfe gönderildi, raporu da geldi ve iade olundu. Bu takriben 19 bin lira masrafla yapılacak bir köprüdür. Lâkin, mahalinden vukubulan iş'ar üzerine bu köprü için lâzım olacak ahşabın mahallî ahali tarafından teberruan verileceği ve köprüye kadar getirileceği de bize bildirildi. Yalnız üstadiyesi ve inşaatın mütebaki kısmının ikmal için de 12 500 liranın da lüzumu bildirildi.

Bidayette demir aksamının bir kısmını tedarik için Nafia Vekâleti 3 bin lira havale gönderdi. Ahiren bütçenin altı aylık kısmı sanisinin çıkmasını mütaakıp onbin liralık bir havale daha verildiği gibi oralarda varidatı mahalliyeden para bulup sarf etmek müşkülâtına rağmen merkezden de para temin edilip gönderilmiştir. Yalnız köprü için muktazi kerestelerin vüruduna intizar ediliyordu. Keresteler köprü kenarına getirilmediği için inşaatı başlanılmadı. Köprü için lâzım olan kereste aded itibariyle dört bin parça idi. Mahallî kaymakamı ve Nafia memuru da keresteleri toplamaya memur idi. Mühendisin mahalline gitmesini yazdık. Sermühendis Elâziz'den köprü başına dört defa gittiği gibi ayrıca bir de mühendis bekletti. Fakat ahalinin teberruatında bir parça teahhur oldu, toplanamadı, son gelen telgrafta cem'an yekûn deryüzyirmi kadar kereste verdikleri, ahali artık teberrüatta bulunamayacağı, binaenaleyh Hükümet parasiyle kereste tedarik etsin; köprüyü yapsın! Cevabı gerek Mutasarrıflıktan gerek Mühendislikten bildirildi. Binaenaleyh derhal kereste mubayaa edilsin ve köprü yapılsın diye telgrafla emir verilmiştir. Mesele bundan ibarettir. Esasen biz ahalinin teberrüatına intizaren inşaatı bekletiyordu, yani malzeme inşaiyesini bekliyorduk. Onun için geç kaldı. Şimdi tebliğ ettik. Köprüyü kendi paramızla, kendi bütçemizden yaptıracağız. Zaten umumiyeye üzerinde cesim bir köprümüzdür. Bütçemize

dâhildir, şimdiye kadar olan teahhurun da esbabını arz ettim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim! Sual takririnde arz etmiş olduğum veçhile Dersim vilâyetinin iki tarafı geçmek kabil olmıyan dağlarla ve iki tarafı da nehirlerle muhattır ve memleketin hiçbir tarafından köprüsüz, kara ile bir ittisali yok gibidir. Binaenaleyh ahalinin gerek Elâziz'e geçmesi için, gerek Arabkir'e geçmek için mâruz kaldıkları ıztırabat tasavvur edilemeyecek derecede hazindir. Kurûmuvustadan kalma bir manzarayı andıran birtakım tahta parçaları üzerinde her gün birçok insanların hayatı, malı tehlike altında kalmaktadır. Binaenaleyh bu vilâyete yapılacak en büyük iyilik ki, vilâyatı şarkıyenin hayatı umumiyesi için ne büyük bir ehemmiyeti haiz olduğunu hepimiz takdir edersiniz - edilecek en büyük bir iyilik birisi Arabkir tarafında Belbek köprüsünü, diğeri de asıl ve mühim olanı Elâziz tarafındaki Pertek köprüsünü yaptırmaktır. Bu köprüünün yapılması için müteaddit defalar teşebbüs olunmuştur. Ahalivâsi miyasta yardım etmişlerdir. Bilhassa Pertek ahâlisinin müteaddit teberruatı lisanı takdirle yâd edilecek bir haldedir. Fakat Nafia Vekâleti Celilesi bu kadar mühim olan ve Şark vilâyetlerinin hayatında mühim bir noktayı teşkil eden böyle mühim bir köprüyü bir iki divar nahiye halkının sırtına yükleterek hesabını buna göre yapmış olması doğru değildir. Efendiler! Bilirsiniz ve izaha lüzum görmüyorum ki, Dersim vilâyetinin vaziyeti mahsusası vardır. Binaenaleyh oraya yapılacak bir köprüyü de vücuda getirirken bu kadar mühim olan ve birçok ehemmiyetleri tazammun eden bir köprüünün inşasında bu kadar basit noktaî nazarla hareket etmekte hiç doğru değildir. Mamafih bendeniz Nafia Vekili Muhteremi Muhtar Beyefendiye vukubulan müracaatım üzerine eidden kendileri meseleye ehemmiyet verdiler; gerek Mutasarrıftan ve gerek Vali Beyden ve gerek halktan almakta olduğum müteaddit telgraflarda faaliyet göstermekte olduklarını anlıyorum ve bundan dolayı da beyanı memnuniyet ediyorum. Diğer taraftan Dahiliye Vekili Muhteremi Ferid Beyefendi de bu köprüünün yapılması için o havalide mütehasıs olan zevatın gitmesini lûtfen kabul etmişler ve lâzımgelen emri vermiş-

lerdir. Şimdilik cevabi vaitlerine ve sâylerine intizaren kâfi görüyorum.

5. — *Bayezid Mebusu Şefik Bey ve rüfeka-sının, Harbi Umumide Ruslar tarafından ikmal edilen ve Bayezid hududundan Karaköse kazasına imtilededen şimendifer hattına dair suali ve Nafia Vekili Muhtar Beyin şifahi cevabı (6/47)*

Reis — Efendim! Bayezid Mebusu Şefik Bey-in suali var; okunacak:

Riyaseti Celileye

Harbi Umumide Ruslar tarafından Bayezid Vilâyetinde inşa ve ikmal edilen ve hududumuzdan dâhile doğru Karaköse kazasına kadar imtilededen yüzyirmi kilometre şimendifer hattı Vilâyetimizin istihlâsını mütaakıp ciheti askeriye-den işletilmekte iken ahiren terk olunmuştur.

(1) Nafia Vekâleti bu hatta vâzılyed olmuştur mudur?

(2) Lokomotif ve vagonlar ve Bayezid İstasyonundaki tamirhane mevcut makinalar, alât ve edevat tesbit ve bunların muhafazaları temin edilmiş midir?

3. — Alelûmum demiryollarının ve istasyon binalarının dahi muhafazaları hakkında iktiza eden tedabir ittihaz olunmuş mudur?

4. — Bu hattın Van vilâyetine doğru temdid edilen kısmı hakkında ne yapılmıştır?

5. — Bu hattın Erzurum ve Kars hututuna raptı hakkında istihdaf edilen gaye vekâletçe nazarı dikkate alınmış mıdır ve ona dair vekâletin bir tedbir ve teşebbüsü var mıdır?

Balâda mâruz suallere Nafia Vekilinin şifae cevap vermesini talep ve teklif ederim.

Bayezid
Şefik

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim! Rusların istihlâsı zamanında Sarıkamış'tan Erzurum'a ve Erzurum'dan Trabzon'a kadar olan hat ki, Karakilise'ye kadar inşası için 40 kilometre mesafede (Karabıyık) hanı vardır. Oraya kadar dar hatlı bir şimendifer yapmışlardı. Arzı 75 santimetredir. Sonra yine o zamanda Ruslar, yani Rus - Kafkas hattının (Şahtahtı) denilen bir istasyondan (Bayezid) e ve Bayezid'den de (Karakilise) ye kadar bir şimendifer yapmışlardır ve Karakilise'den 25 kilometre kadar Erzurum'a temdidi, nâkıs olarak kaldı. Ondan sonra Bayezid'den Van gölü-

ne doğru 30 kilometre kadar hat temdidettiler. Bu hat bir metre 6,5 santimetrelilik oldukça ehemmiyetli dar bir hat idi. Vilâyatı Şarkiye-nin istirdadını mütaakıp bütün bu hataları, yani gerek Sarıkamış - Karabıyık hattını ve gerek Sarıkamış'tan da Arapçayına kadar olan geniş hattı ciheti askeriye idare etti ise de bu Bayezid hattının hiçbir yer ile ittisali olmaması ve vasaiti nakliyenin az olması dolayısıyla orasını idare edemedi, birkaç ay sonra terk etti. Zaten bu dar hattın yalnız Bayezid'de bir imalâthanesi vardır. Hattın üzerinde birçok edevati ve malzeme müteharrikesi olmakla beraber istasyonların kısmı âzamı tahribolunmuştur. Bunun traversleri ahşap olduğu için kısmen yakılmış, kısmen alınmış bir halde idi. Çok zaman ciheti askeriye işletemeyip o halde terk etmişti. Bu sene iptidasında buradan verilen bir karar üzerine bu Şark vilâyetlerinde mevcudolan Demiryolları Nafiaya devrolundu. O meyanda Nafia Vekâleti tabii bütün hututa vaziyed ederken oraya da vaziyed etti ve memuru mahsus gönderdi. Lâkin vesaitin fıkdanı ve bütçenin müsaadesizliğinden dolayı işletemedik. Yalnız edevati toplattı. Kısmen istasyonlardaki civar mahallere teslim edip ahalinin himayesine tevdi etti, kısmen de bekçiler koydu. Bu suretle muhafaza ediliyor. Lâkin aynı zamanda malûmuâliniz, Anadolu Şimendifer yolu imtiyazı verilince, bu hat zaten imtiyaz içine dâhil oldu. Yani Trabzon, Erzurum, Bayezid hattının da doğrudan doğruya, Çester Projesine dâhil olması mukarrerdi. Onun için büyük bir şey yapılmadan o projenin tatbikine intizar olundu. Lâkin hattın ehemmiyeti derkârdır. Onun için şimdilik bu iş içinde bir şey yapamıyacağız. Lâkin gelecek sene iptidasında bu hattın Köprüköyü ile Karakilise arasındaki kısmının tetkikatını yaptırıp Erzurum havalisindeki diğer demiryolları ile iltisak ettirilmesi için çalışacağız. Bu veçhile belki mühim bir istifade temin edeceğiz. Şimdi hat münferittir. Bunun işletilmesi bizim için, vesaitin fıkdanından dolayı mümkün değildir. Zaten mevsim artık orada büyük bir iş yapmaya ve tesisat icra etmeye müsait değildir. Edevatı tesbit olunmuş mudur? buyurdular. Edevatı kâmilten tesbit olunmuştur. 42 tane kabili istimal yolcu vagonu vardır. Yedi tane de harap vagon vardır. Kapalı olarak 198 vagon vardır. 22 de harap vagon, sekiz açık vagon, sekiz

sağlam makina vardır. Onbeş de harap makina, yirmi tane de tamire muhtaç makina vardır. İmalâthane olarak yalnız Bayezid'de bir imalâthane vardır. Onun edevatı kısmen ahali tarafından alındı ise de kısmen kabili istimleri vardır. Onu muhafaza ediyoruz. İnşallah gelecek sene bunların kabili istifade bir hale vaz'ına çalışacağız.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Van kısmına aid olan nevakısı söylemediniz.

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Devamla) — Efendim! Orada 39 kilometre kadar tesviye turabiye yapılmıştır. Yalnız demir fersiyatı on, onbeş kilometredir. Onun tetkikatını ikmal ettiremedik. Onu ileride, tetkikat icrasıyla neticesini arz ederim.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Bu hututun muhafazası için sureti mahsusada bekçiler tâyin edilmiş midir?

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim! Erzurum havalisinde şimendifer inşası için teşkil ettiğimiz şeyde oraya memurlar tâyin ettik. Bunlar oradaki alât ve edevatı tesbit ettiler. Hattın daha ziyade tahribattan vikayesi için bekçiler konulmuştur.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Bunu ahaliye bırakmamalı; çünkü ahali onun muhafazasıyla mükellef değildir.

6. — *İstanbul Mebusu Yusuf Akçura Beyle rüfekasının, Şark şimendifer amelesinin grevi hakkında suali ve Nafia Vekili Muhtar Beyin şifahi cevabı (6/50)*

REİS — Efendim! İstanbul Mebusu Yusuf Akçura Bey ve rüfekasının sual takriri okunacak :

Riyaseti Celileye

32. — Şark şimendiferleri amelesi, 19 Teşrinisani 1339 sabahından beri tatili işgal eylemiştir. En son aldığımız malûmat, grevin hâlâ devam etmekte olduğunu bildiriyor. İstanbul matbuatının yazdığına göre tatili işgalden akdem Garbi - Avrupa ile Şarki - karip arasında muvasalâi seriya vasıtası olan Şark Şimendiferleri Kumpanyası Müdüriyeti Türk işçilerini bihakkın işdep edebilecek surette Türkleri tahkir eden kelimeleri muhtevi bir beyanname neşrederek tahrikâtta bir, «Provocation» da bulunmuştur. Yine İstanbul matbuatının istihbaratına nazaran tatili

işgal esnasında kumpanya hizmetinde devam etmek isteyen eenebi işçilerini müdafaaten Türkiye Cumhuriyeti Kuvayı İnzibatîyesinin müdahalesi, bâzı Türk işçilerin yaralanmasına sebebiyet vermiştir. Şark Şimendiferleri amelesinin tatili işgalinde hakiki esbabın ne olduğuna, grevin devamında ne gibi avamil müessir bulunduğu, devam esnasında ne yolda hâdisat vukua geldiğine ve grév hakkında meseleye alâkadar vekâletlerin ne gibi tedabir ittihaz etmiş bulduklarına ve nihayet bû gibi vâkıaların imkân dairesinde önünü almak için en mühim tedabirden madut Mesai Kanununun Büyük Millet Meclisine ne vakit sevk ve takdim olunacağına dair alâkadar vekâletlerin Meclisi Âliye bir an evvel izahat vermelerinin muvafık olacağını zannediyor ve binaenaleyh hususatı mâruzayı İktisat, Dahiliye ve Nafia vekillerinden şifahen sual eyleriz.

İstanbul
Yusuf Akçura
İzmir
Mahmud Celâl

İstanbul
Ali Rıza
Karahisarî Şarki
Mehmed Emin

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim! Şark Demiryolu müstahdemini hakikaten Teşrinisani bidayetinde Şirketten bâzı metalip dermiyan ettiler. Bu hususu İstanbul Vali Muavini Beyin riyasetinde Şirketle amele murahhaslarından ve Demiryolu Komiseri dâhil olduğu halde akdedilen içtimada tetkik ettirdik ve metalibatın bir kısmını Şirkete kabul ettirdiler.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Teşrinisani'nin kaçında?

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Devamla) — Teşrinisani'nin üçünde başladı ve onüçüne kadar devam etti. İki tarafın muvafık kaldıkları birçok noktalar olmamakla beraber üç dört noktada muhalif idiler ve bu ihtilâf neticesinde tatili işgal meydana geldi, müzakere munkatî' oldu ve amele grev yapmaya karar verdi ise de Teşrinisani'nin onüçünde greve teşebbüs etmediler. Beyinlerinde birtakım müzakerat cereyan ettikten sonra Teşrinisani'nin ondokuzunda grev bilfiil başladı ve o gün amele tatili işgal etti ve bunun üzerine şirket hiçolmazsa nakıs olarak seyrüseferi temin etmek için işe devamı arzu eden memurlarla münakalâtı tesis etmek istedi ve bunun için o gün Avrupa trenini hareket

ettirdi ve İstanbul ile Ayastefanos beynindeki treni işletmek istedi. Fakat Avrupa'ya hareket eden tren ancak Çerkez köyüne kadar gidebildi. Çünkü mezkûr tren grev yapan amele ve müstahdeminin teşebbüsâtı üzerine tevliif olundu ve ateşçi de bir parça yaralandı ve bunun üzerine bittabi' seyrüsefer büsbütün munkati' oldu ve bunun üzerine Hükümet tedabiri lâzime ittihaz etti ve amelenin hattı tahribetmemesi için vesaiti inzibatiye teminine tevessül etti. Yoksa takrirden denildiği gibi Hükümet ameleyi hiçbir suretle cebretmemiştir. Bilâkis Hükümet mümkün mertebe müşfik davrandı ve çalışacak olan amelenin evlerine kadar gidip mümkün mertebeye sayada bile bulundu. Yoksa hiçbir vakit cebretmemiştir. Yalnız grev yapan amele makinisti yaralamıştı. Bunun üzerine Hükümet müdahale edip neticeyi tetkik etti ve neticeyi tetkikatta bu meselenin sureti halli çaresini aradı ve hal çareleri olarak amele bütün tatil günlerindeki yevmiyelerini istiyorlardı. Bunu Şirkete tebliğ ettik ve kabul ediniz dedik. Şirket hasta olan ameleye yevmiye vermiyordu. Bunun için de hasta olan ameleye on gün müddetle tam yevmiye veriniz dedik ve onu mütaakıp onbeş gün daha yarım yevmiye vereceksiniz dedik.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Demek Şirket bu hususta haklı değildi ki bunları kabul ettirdiniz.

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Devamla) — Neticede gerek şirketin ve gerekse amelenin bu sureti halli kabul etmelerini tavsiye ettik ve ayrıca da ameleye hatlarımızı millileştirmeye çalıştığımız bir zamanda grev yapıp da Hükümetin teşebbüs ettiği bu fiilî güçleştirmemelerini söyledik. Bunun üzerine her iki taraf da Hükümetin tebligatını kabul etti ve grev bir hafta devam ettikten sonra hitam buldu ve bugün şimendiferler hali intizamdır.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Efendim! Münakale hangi tarihte münkati' olmuştur?

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Devamla) — Efendim, grev Teşrinisaninin ondokuzunda başlamış ve sekiz gün sonra yani, yirmiyedisinde hitam bulmuştur.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Yani bizim takrirden bir hafta sonra...

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Devamla) — Zaten bu, grevlerin birincisi olduğu gibi maatteessüf sonuncusu da olmayacaktır. Çünkü şimdi aldığım bir haberde bir müessesedeki amele de grev yapıyor. Zannederim, bundan iki ay evveli bu hususun esbabı hakkında uzunuzadıya mütalâa beyan edildi. Şimdi tatvili kelâm etmek istemem. Amelenin grevindeki esbab malûmuâlidir.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Efendim! Kendimin ve arkadaşlarımla takriri üç vekâlete aittir. Nafia Vekilinin beyanatını dinledik - eğer hazır bulunuyorlarsa - Dahiliye ve İktisad Vekili beylerin de ilâve edecekleri bir şey var ise lütfetmelerini istirham ederiz.

DAHİLİYE VEKİLİ AHMED FERİD B. (Kütahya) — Efendim! Bendeniz öyle zannediyorum ki Nafia Vekili Muhteremi lâzımgelen cevapları tafsilen arz ettiler.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Beyan nameden bahsetmediler.

DAHİLİYE VEKİLİ AHMED FERİD B. — Efendim! Malûmuâlileriniz tatili işgal hakkında bir Kanun vardır ve bu Tatili İşgal Kanununun muhtelif mevaddı mucibince bir gerev vâkı olacak olursa mahalli Hükümet bu grev hakkında müdahale ederek lâzımgelen tavassutu ifa eder ve bu suretle sureti hal bulur. Bu grev esnasında şu suretle tavassut vâkı olmuştur. Yani tavassut Hükümeti mahalliye ve vali tarafından vâkı olmuştur. Fakat bu Dahiliye Vekâletine ait bir mesele değildir. Malûmuâliniz valiler Hükümetin mümessili olduklarından ve grevler meselesi Nafia Vekâleti tarafından bütün safahatiyle takib edildiğinden vali Nafia Vekâletine bütün malûmatı vermiştir ve o malûmat Nafia Vekâletine gelmiştir. Ve Nafia Vekâleti de arzu buyurdıkları bütün malûmatı itaya âmadedlerdir. Yalnız bendeniz bu grev esnasında zabıta tarafından müdahale vâkı olup olmadığını İstanbul Vilâyetinden sordum. Bu tarzda bir taarruz vâkı olmamıştır. Yalnız greve iştirak eden ameleler tarafından, greve iştirak etmeyen ameleye taarruz vâkı olmuştur ve Nafia Vekili Beyefendinin de beyan ettikleri veçhile bu taarruzlar hafif bir şey değildi. Onun için bu taarruzu yapan kimseler de tevkif edilmiş ve eiheti adliyeye tevdi' edilmiştir. Mesele bundan ibarettir efendim.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim Heyeti Celileniz grev hususunda bittabi' şu esasatı kabul buyurdular ki, grev her hangi bir müessesenin amelesi tarafından icra edilir ve mevkii fiile konulursa o müessese Hükümet teşkilâtından her hangi bir vekâlete merbut ise onun bütün safahatı o vekâlet tarafından idare edilmesi lâzımdır ve idare edilmek zarureti vardır. Onun için şimendiferler doğrudan doğruya Nafia Vekâletinin teftiş ve murakabesinde ve sair muamelâtı dolayısıyla de yine aynı vekâlete merbut müessesattan olmak itibariyle şimendifere mütâallik grevlerin de Nafia Vekâleti tarafından halledilmesi ve safahatı muhtelifesinin de yine bu vekâlet tarafından tetkik ve halledilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Nitekim bu son Şark Şimendiferleri amelesi tarafından yapılan tatili işgal hakkında da bu kaideyi tatbik etik. Bittabi' (grev) bir hâdisei iktisadiye olmak itibariyle İktisat Vekâleti de her ne kadar doğrudan doğruya müessese itibariyle kendisine merbut değil ise de heyeti umumiyesi itibariyle alâkadar olmaktan geri kalmadı. Ve amele ile Şimendifer İdaresi arasında meselenin mâkul ve muhik bir tarzda halledilmesi için İstanbul Vilâyeti Sanayi ve Ticaret Müdiriyetini tavsit etmiştir. Amelenin metalibi meyanında muhik görülen noktayı Nafia Vekili Muhteremî arz ettüler. Benim de kanaatim bu idi. Bu metalibin tervecedilmesinin muhik olduğunu Şark Şimendiferleri İdaresine tebliğ etmek ve muhik olmayan metalibattan da ameleyi rücu ve sarfınazar ettirmek suretiyle patronla amele arasındaki ihtilâfa bir çare bularak ve bir zemini itilâf bulunarak o hâdisei iktisadiyeye de nihayet vermek ve memleketin münakalâtını bir an evvel temin etmek cihetini talimat tarzında müdürlerimize emirler verdik. Ve onlar da ellerinden geldiği kadar çalışmışlardır. Ve zannediyorum ki, mesele ameleyi tamamen tatmin edecek bir şekilde halledilmiştir.

Zaten tatili işgalden sarfınazar edilip işe başlamalarıyla mesele tezahür ediyor. «Amelenin metalibatından muhik gördüğüm noktası şu idi: Hastalık zamanında çalışmayan amelenin maişetten mahrum olmaması, kendilerine tam yevmiye değilse bile her halde ailesini geçindirecek - kutlâyemût bir surette - bir yevmiye-

nin itasını da çok muhik olarak görmedik ve bu hususu Şark Şimendiferleri Kumpanyasına me-murum vasıtasıyla tebliğ ettim.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Teşekkür olunur efendim.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Bendenizce zamanımızın en mühim mesaili içtimaiyesinden ve iktisadiyesinden biridir. Maalesef memleketimizin mevcudolan mevzuatı kanuniyesi henüz bu amele mesailini ve amele mesaisiyle sermayenin münasebetini sair memleketlerde olduğu gibi tahtı intizama almamıştır. Bu gibi kavanin ve nizamata maalesef henüz ikmal edilmemiş bulunuyor. Bittabi' İktisat Vekâletinin bu mesailin mâkul ve muhik noktâ nazardan şayanı kabul bir surette hallini evvel beevvel yapacağı mevzuatı kanuni ile temin etmesi lâzımdır. Bu emel ile evvelce Heyeti Celilenizden istirdadedilen Mesai Kanununu yakında takdim edeceğiz. Bilecümle memaliki mütemeddinede amele ile sermayedarlar arasındaki münasabatı tanzim için yapılan ve amelenin zayıf bir mevkide bulunduğu iktisadi hallerini ıslah ve himaye etmek için yapılan kavaninin bazı cihetleri nazarı itibara alınmıştır. Amele bazı (assüranslara) muhtaçtır. (Anlamadık sesleri) Yani sigorta muamelâtına, teminata muhtaçtır. Evvelâ sanayiın her hangi kısmı olursa olsun her biri birtakım kaza ve hâdisatın vukuuna müsaïdolan mahallerdir. Hiçbir sanat yoktur ki, hiçbir fabrika yoktur ki, orada çalışan amele kendisine tevdi edilen mesaiyi ifa ederken hayatı itibariyle bâzı kazalara mâruz kalmasın. Binaenaleyh bu kaza ve tehlikelere karşı amele (assüre) etmek lâzımdır. Buna «danje profesyonel» derler. Yani tehlikei meslekiyedir. Bu, bir esastır. Kazaların birçoğu amelenin kendi hatasından olabilir. Fakat amelenin hiçbir kazaya uğramamasının imkânı yoktur. Fabrikanın içinde bulunan amele zaruri olarak birtakım tehlike mâruz kalması ihtimal dâhilindedir. Bu itibarla ameleyi tahtı temine almak icabeder. Maişetini ve ailesinin maişetini bu esasa nazaran evvel beevvel kaza ve tehlikelere karşı ameleye bir sandık teessüs ederek onu temin etmek lâzımdır. Bu vazaifi içtimaiyeyi mâkul ve muhik bir şekilde hallettiklerine kaani olduğumuz memleketlerin şekillerine göre bu sandığın sermayesini munhasıran patrona veya

munhasıran ameleye yükletmek doğru değildir. Burada bir iştirak esası koyarak amelenin yevmiyesinden küçük bir kısmını kendisini assüre edecek olan kısma bırakmak. Saniyen : Hangi adama hangi müessesenin menfaatine mesai ibraz ediyorlarsa onun tarafından assüre edilmek; üçüncü bir cihet de Hükümete taallük eden bir bütçedir. Onun için ameleye tehlike ve kaza sandığı vücuda getirmek ihtiyacı vardır. Bu, Hükümete de taallük eder. İcabederse onu da bu işe karıştırmak suretiyle ameleye bir tehlike ve kaza sandığı vücuda getirmek lâzımdır. İkinci hastalıklara karşı sigortadır. Amele de beşerdir; bhusus amele, tarzı mesaisi, tarzı maişeti itibariyle daha çok hastalık ihtimalâtına mâruzdur. Amele sırf semerei mesaisiyle, ücreti yevmiyesiyle yaşayan bir sınıfı içtimaiyedir. İhtiyata çok alışık olmıyan ve ihtiyat sermayesi tarzı maişeti itibariyle bulunamıyan bir sınıfı içtimaiyedir. Çalışamayacağı günlerde müterakim ihtiyat parasiyle kendisini geçindireceği farz edilemez. Binaenaleyh hastalığı muhik ise, çalışmadığı günlerde ailesinin ve kendisinin maişetini temin etmek ve kendi maişetlerini taziyet için ve mümkün mertebe bir hastalık sigortası da temin etmek lâzımdır. Üçüncü sigorta da, artık amele sınıfının mesaisiyle geçinemeyeceği bir sinne vâsıl olduktan sonra dahi hayatının bakıyei ömrünü yine zaruret ve sefaletle geçirmemesi için bir hayat sigortası lâzımdır ki, bunu da yapmak lâzımdır. Şu halde bir Mesai Kanunu ve bir de (assurans) tâbir edilen kanunu ve bunun mütemmimatından olan (grev) yani Tatili İşgal Kanununu yeniden tadil ederek Peyderpey Heyeti Celilenize sevk etmek İktisat Vekâletinin cümlei vazâifindedir. Yalnız şu ciheti arz etmek isterim ki, tatili işgal, yani grev, hürriyeti şahsiyeye merbut bir haktır. Amele kendisine teklif edilen şerait altında çalışmayı kabul etmezse onu cehren falan adamin, filân müessesenin hesabına çalışacakım diye icbar etmek zamanımızın, asrımızın, kanunlarımızın temin ettiği hukuk fikri ile kabili telif değildir. Yalnız grev, Türkçe ismiyle tatili işgali o suretle istimal etmek lâzımgelir ki, bu hakkı hürriyeti amele istimal ederken diğer tarafı da ızrar etmek salâhiyetine mâlik değildir. Binaenaleyh grev hakkını istimal etmezden evvel amele, neden dolayı bunu yapmaya lüzum görüyorsa o zaman zarfında

düşünür, ya tekâlifi cedîdeyi kabul etmek veyahut kabul etmezse ona göre kendi zararını da bertaraf edecek tedabir ittihaz ettikten sonra çalıştığı müesseseye de vaktiyle bir tebligatta bulunmak, yani (deklârasyon) yapmak lâzımdır. İkinci bir noktai nazar, amelenin çalıştığı müessesatın veyahut hidematın hidematı umumiyeye merbut olup olmaması, sırf teşebbüsâtı hususiyeden olup olmaması itibariyle bir tefrik yapmak mecburiyetindeyiz. Her hangi bir zatın, bir müteşebbisin menfaati zatiyesi için meydana getirdiği bir fabrikada, bir müessesesi iktisadiyede çalışan amelenin o müesseseye karşı olan münasebatı başkadır. Bir de intizamı âmme, hidematı umumiye ve hayatı umumiye ile alâkadar olan müessesatta çalışan amelenin hukuk ve salâhiyetlerini yekdiğerinin tamamıyla aynı olarak telâkki etmek hayatı içtimaiyenin icabatı umumiyesini biraz nazarı tetkika almamak gibi bir netice verir:

Tarzı mesaisi itibariyle memurîni Devlet de ameledir. Çünkü amelenin mânasını ele alacak olursak sâye mukabil temin ettiği ücretle çalışan sınıf demektir ve bu tâbirin içerisine mevkii içtimaiyesi ne kadar büyük olursa olsun başta bulunan memurîni devlet de olduğu halde hattâ rüesayi memurîn de dâhil olduğu halde (prezidan döla repüblik) amele sınıfının içine girer. Fakat henüz hidematı umumiyeyi devlette çalışan memurîn sınıfına grev hakkını tanıyan bir memleket bilmiyorum. Orada yalnız terazii tarafeyin ile vücuda gelmiş olan bir mukavele mevzuubahis değil, aynı zamanda bir vazifei içtimaiye mevzuubahistir. Buna (confession sociale) derler. (Türkçe söyle sesleri.) Yani hidematı umumiyeye merbut olan demektir. Hidematı umumiyenin, menafii âliyei içtimaiyenin istilzam ettiği tahdidat, devletin kavaninin en ziyade mazharı himayesi olması lâzımgeleni hangi sınıf olursa olsun bu menafii umumiyenin istilzam ettiği tahdidatı amele sınıfının sırtına dahi yükletmek vaciptir. Bu esasa nazaran amele hakkındaki mevzuatı kanuniyeyi Peyderpey hazırlayıp berayı tasdik Heyeti Celilenize takdim edeceğimi arz ederim.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Efendim hakkım olan beş dakikayı tecavüz etmiyeceğim. Hattâ bir iki dakikada bitireceğim. İktisat Vekili Beyefendinin izahatına ve çok mühim olan beyanatına taktir sahiplerinden birisi olmak sıfa-

tiyle çok teşekkür ederim. Biz kendisinden yalnız Mesai Kanununun Meclise biran evvel getirilip getirilmeyeceğini sorduk. Kendileri buna ilâveten «Bir gül istesem bir gülistan verir.» Hesabınca buna ilâveten Sigorta Kanununu getireceğini söylediler. Bunun için teşekküratımız iki misli olmuştur. Dahiliye Vekâletinden sualimize aidolan kısım bir iki nokta idi. Bunlardan birini tavzih buyurdular. Dediler ki: Hükümet bu hususta bilhassa Nafia Vekâleti meşgul olmak üzere her iki taraf, yani şirket ve ameleli müsavî tutmuş ve o suretle muamele yapmıştır. Hiçbir kimsenin hakkı diğerine geçmiyecek bir surette hareket etmiştir ve gazetelerde, şurada, burada görülen bazı hareket vâkı olmamıştır; yaralanan, maralanan olmamıştır dediler. Bu malûmata da teşekkür ederiz. Demek ki; gazetelerin verdiği malûmat yanlışmış. Vekil Bey söz söylerken hatırlarına getirdiğim halde beyanname hakkında bir söz söylemediler, grev olduğu sıralarda, Rumeli Şimendifer Şirketi bir beyanname neşretmiştir. Her tarafını okuyacak değilim; iki üç satırını okuyacağım. «Filtvaki bunlar (yani Türk işçiler), kumpanya hizmetine tâyinlerini musirren niyaz ve istirham ve kendilerine dermiyan edilen şeraiti kemali minnet ve şükran ile kabul eyledikten sonra kendilerini efradı meyanına kabul etmeye muvafakat eden bir ailenin rahat ve intizamını ihlâlât kalkışmak gibi muhalifi ar ve sadakat ef'al ve harekâta (Fransızca kısmında: Hayasızlık ve namussuzluğa) cüret eylemektedirler.» diyor. Evvelâ rica ile «yalnız gâvurlar olmasın, bizim İslâmlar da girsin.» diye, yani bizim amele yahut, şimdi İktisat Vekilinin dediği gibi büyük ameleler ve şirketlere girmek istiyorlarmış; girdikten sonra böyle hayasızlık, namussuzluk ediyorlarmış. Şirket böyle bir beyanname neşretmiş midir? Gazetelerin haberleri doğru mudur? Eğer hakikaten neşrolunmuşsa Mösyö Bakl'm ve sair çelebilerin kulaklarını çekmek ve kendilerinin Türk yurdunda para kazandıklarını söylemek icabeder.

DAHİLİYE VEKİLİ AHMED FERİD B. (Kütahya) — Müsaade buyurur musunuz? Bu meseleyi matbuatta neşredilmesi itibarıyla mi soruyorsunuz? Yoksa memleketimizde her hangi bir şirket müdür veya direktörünün beyanâtı diye mi soruyorsunuz? Eğer birinci surette soruyorsanız matbuata taallük eder. Matbuatın neşriyatının bize taallûku yoktur. Matbuatın ver-

diği malûmatın doğru olup olmadığını söylemek bendenize düşmez. Eğer bir şirket direktörünün beyanâtı diye sorarsanız o da bana taallük etmez. Nafia Vekili arkadaşımıza taallük eder bir meseledir.

YUSUF AKÇURA B. (Devamla) — Güzel, hanginize taallük ederse aranızda halledersiniz.

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim! Komiserimize sorduk; böyle bir beyannamenin mevcudolduğunu anlıyamadık ve böyle bir vesika elde edemedik.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Aradınız mı?

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. — Aradık efendim, hattâ telgrafla sorduk, tahriratla sorduk.

YUSUF AKÇURA B. (Devamla) — Nafia Vekili Beyefendi bu meseleyi idare etmişlerdir. Muhtasar malûmat verdiler; zannederim, sorulan suallere kâfi miktarda izahat vermiş oldular. Tatili işgalin esbabını zaten biliyorsunuz dediler ki; ben şahsan bilmiyorum. Grevin devamında ne gibi avamîl müessir olduğuna dair bir sual vardı. Bunun hakkında da bir şey söylemediler. Devam esnasında ne gibi hâdisat vukua geldiğine dair bir nebze malûmat verdiler; ne gibi tedabir ittihaz edildiği hakkında bir şey söylemediler. Yine gazete malûmatına müsteniden söylüyorum. Doğrudan doğruya malûmatım yoktur. Gazetenin verdiği malûmata göre 27 Teşrinisanide Nafia Vekâletine bir telgraf gelmiş, bizim takririmizin verildiği günün ertesi günü tatili işgal bitmiştir ve o hususta kendilerine müteşekkirimiz. Esasen o hususta kendileri de izahatta bulundular. Şirketin haksız hareketini görerek tavsiyei şedîdede veyahut tavsiyei lâzimedede bulunmuşlar ve bunu şirket kabul etmiştir. Bununla beraber İstanbul halkını da rahatsız eden ve amelenin de, şirketin de biraz rahatsızlığını mucibolan bu grev zamanından bir müddet evvel lüzumlu telgrafı çekmiş olsalardı belki grev bir hafta zarfında değil; bir, iki gün içerisinde biterdi. Fakat, ihtimal ki, daha evvel bu çorba pişip de kotarılacak bir hale gelmemişti; tam vakfında gece yetmişti.

NAFIA VEKİLİ MUHTAR B. (Trabzon) — Reis Beyefendi! Bir yanlışlık var; 27 ne gün grev bittiği cihetle o gün tebliğ olamaz.

Bendeniz yirmidördüncü günü tebliğ yaptım; yirmibeşte tekit yaptım ve hattâ bir amele taburu gönderip işe vaziyet edeceğimi bildirdim.

Yirmiyedide grev hitam buldu. Zaten bendeniz beyefendinin takririni yirmisekiz tarihinde aldım.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Ziraat Bankası Müdürü Umumîlik maaş ve muhassasatının sureti itası hakkındaki (3/132) numaralı İktisat Vekâleti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

9 Zilka'da 1340 ve 6 Temmuz 1338 tarihli kanun mucibinde Büyük Millet Meclisinin tasdiki âlisine iktiran edene Ziraat Bankasının 1338 senesi bütçesindeki müdürü umumî maaş ve tahsisatının hizasında ecnebi bir mütehasıs celbine değin mevkuf tutulacağı muharrer olmasından dolayı yakın vakte kadar mütehasıs aranıldığı ve bu bapta birçok muhabere sebk ettiği halde bulunamamasına ve memaliki müstahlasadaki Ziraat Bankası ve şube sandıkları hali faaliyete getirilerek mezkûr şube ve sandıkların üçyüzü tecavüz etmesi hasebiyle bankanın umur ve muamelâtı pek ziyade tevessü eylemesine mebnî yalnız bir müdürü umumî ve muavini temşiyeti umura yetişemeyeceği anlaşılma ile evvelce vukubulan müracaat üzerine asaleten bir müdürü umumî tâynini derecei vücutta görüldüğünden ecnebi bir mütehasıs bulununcaya kadar münasip bir zatın müdürü umumîliğe tâynini hakkında Heyeti Vekilece ittihaz olunan karar Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesince de tasvîp buyurulduğu cihetle Teşrinisani 1336 dan beri mezkûr banka müdürü umumî muavini olup senei sabıka Temmuzundan beri de işbu müdürü umumîliği vekâleten ifa eden Abdülkadir Zeki Beyin Vekâletimizin inhasıyla asaleten tâynini Heyeti Vekilece takarrür ederek keyfiyet Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesinin tasdikâ âlisine iktiran eylediğinden 19 Temmuz 1339 tarihinde asaleten idarei umura iptidar ettiği cihetle mumaileyhin maaş ve tahsisatının tarihi mezkûrdan itibaren marrûlarz mevkuf tutulan müdürü umumîlik muhassasatının itası hususuna bir karar istihsal buyurulması rica olunur efendim hazretleri.

15 Eylül 1339
İktisat Vekili
Mahmud Esad

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Ziraat Bankası Müdürü Umumîliği maaşı hakkında İktisat Vekâletinin Meclisi Âliden encümenimize muhavvel 15 Eylül 1339 tarihli 43095/417 numaralı tezkeresi İktisat Vekili Hasan Hüsnü Beyin huzuriyle tetkik ve icabı müzakere olundu.

1338 senesi Ziraat Bankası bütçesinin Meclisi Âlice müzakeresi esnasında bankanın muhtaç bulunduğu ıslahatı icra ve hüsnüidaresini temin için Avrupa'dan bir mütehasıs celbi ten-sibedilmiş ve mütehasısın sureti celbini teminen 6 Temmuz 1338 tarihinde tasdik buyurulan Ziraat Bankası Bütçe Kanununa merbu (B) cetvelinde müdürü umumîlik maaşı hizasına «mevkuf tutulacak» diye şerh verilmişti. Meclisi Âlinin kararına müstenit bulunan işbu meşruhata 1339 senesi tahsisat kanunlarında da tesadüf ediyoruz. Filhakika 1339 senesi bidayetinde 7 Nisan 1339 tarihli Kanunun ikinci maddesiyle verilen salâhiyet üzerine sabık Muvazenei Maliye Encümenince tesbit ve tasdik olunan Ziraat Bankası 1339 bütçesinde müdürü umumîlik maaşı hizasına «Meclis kararı mucibince mütehasıs celbedilinceye kadar mevkuf tutulacaktır» kaydı mevcut bulunmaktadır. Halbuki İktisat Vekâletinin salifûlarz tezkeresinden, muahharan İktisat Vekâletinin müracaatı üzerine ecnebi bir mütehasıs bulununcaya kadar münasip bir zatın müdürü umumîliğe tâynini İcra Vekilleri Heyetince takarrür ettiği ve 19 Temmuz 1339 tarihinde de Vekâlet inhasıyla ve keza-lik İcra Vekilleri Heyeti kararıyla asaleten bir müdürü umumî tâyin edildiği anlaşılmıştır.

Bilhassa İzmir ve Edirne vilâyetlerinin istirdadı ve birçok yerlerde yeniden şube ve sandıklar açılması üzerine fevkalâde tevessül eden Ziraat Bankası muamelâtının yalnız başına bir müdürü umumî marifetiyle idaresindeki müşkülât ve mahaziri tafsil ve izaha lüzum görmiyen encümenimiz, İcra Vekilleri Heyetince ittihaz edilen mezkûr kararları bankanın menafiine ve icabı hale nazaran müsîp bulmuş ise de sarahati

kanuniyeye muhalif kararlar ittihazına ve bu kararlara istinaden icraatta bulunmaya, esbabı mucibesi ne olursa olsun hiçbir makam veya heyetin salâhiyeti olamayacağı bedihî bulunduğundan ve esasen İktisat Vekili lâhikî Beyefendi de Meclisi Âlinin kararı hilâfında müdürü umumîliğe tâyin edilen zata sâlifülarz mevkuf tutulan maaşı veremeyeceğini dermeyen eylediğinden bu hususta muktazi karar Meclisi Âlice ittihaz edilmek üzere Heyeti Vekilenin sarahati kanuniyeye muhalif işbu hareketini Heyeti Celilelerine iblâğ ve 19 Temmuz 1339 dan itibaren verilen maaş ve tahsisat ve fevkalâde mecmunun mebhusunanh karara muhalif bulunması hasabiyle, tâyin kararını veren İcra Vekilleri Heyetinden tazmini lâzımgeleceğine encümence kanaat hâsıl olduğunu ilâveten arzı karargir olmuştur.

Reis	Umumi Mazbata
Kütahya	Muharriri
Ferid	Bulunmadığı
Kâtip	Mazbata Muharriri
Konya	Trabzon
Fuad	Ahmed Muhtar
Âza	Âza
İsparta	Kırşehir
Mükerrem	Yahya Galib
Âza	Âza
Kângırı	Konya
Mustafa Abdülhâlik	Kâzım Hüsnüü
Âza	Âza

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Mazbatanın münderecatından da malûmuâlileri olduğu veçhile, 19 Temmuz 1339 tarihinde İktisat Vekâletinin teklifi üzerine Heyeti Vekileden alelûsul yapılan tâyin kararıyla, tahsisatı Ziraat Bankası Bütçesinin esnayı müzakeresinde Büyük Millet Meclisince Avrupa'dan celbedilecek müdürü umumîye verilmek üzere mevkuf tutulan mebalîğden maaşı aslîsine onbeş lira zam suretiyle müdürü umumî muavinliğinde bulunan zatın müdürü umumîliğe tâyininden mütevellit bir hâdisedir. Bu meseleyi Muvazenei Maliye Encümeniniz tetkik ederken bendenizi de çağırıştır. Bu karardan haberdar edildim. Müdürü umumî diye tâyin edilmiş olan zatın, ben muvakaten olan memur olduğumu biliyordum. Bu kararlar müdürü umumî olduğunu öğrendim,

İktisat Vekâletine geldiğimin ikinci günü mü, üçüncü günü mü ne idi?...

MEHMED EMİN B. (Karahisarı Şarki) — O kimdir efendim?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Yine banka memurlarından Zeki Bey. Ziraat Bankasının bütçesi müzakere edildiği ve Avrupa'dan celbedilecek bir mütehasıs direktöre verilmek üzere müdürü umumî tahsisatı mevkuf tutulduğu zaman bendeniz yine İktisat Vekâletinde bulunuyordum. O zaman Ziraat Bankasının idarei merkeziyesi Kayseri'de bulunuyordu. Müdürü umumî de Kayseri'de idi. Müdürü umumî muavini olan zat burada Ziraat Bankasının umurunu takibetmek ve bilhassa bütçesini tetkik ve müzakere ettirmek üzere kalmıştı. Büyük Millet Meclisinin müdürü umumî hakkında verdiği karardan haberdar edildi. Bütçenin tatbikinden sonra Kayseri'ye; müdürü umumî olan zata -ki, şimdi Trabzon Defterdarıdır- «Bütçenin esnayı müzakeresinde Büyük Millet Meclisi memuriyetinize nihayet vermiştir, vazifeniz kalmamıştır, muamelâtı orada bulunan Bankanın en büyük memuruna teslim ediniz!» Diye bir telgraf yazıldı. O telgrafı da bu müdürü umumî muavini olan zat yazdı ve ben imzalandım. Bu suretle müdürü umumî mevkiinde bulunan zatın memuriyetine nihayet verilmişti. Avrupa'dan getirilecek zat getirildikten sonra şeraitine nazaran maaş olarak ne kadar tahsisat içabederse bu miktar bittabi' bütçede mevkuf tutulan para ile temin edilemezdi. Çünkü bütçede mevkuf tutulan para şehri (75) lira senevî (900) lira kadar bir para idi. Müdürü umumî geldiği zaman şeraitine nazaran ayrıca tahsisat istenmesi mukarrer idi. Memaliki müstahlasanın istirdadı üzerine bâzı banka şubelerinin ve ehemmiyetli birkaç banka merkezlerinin açılması ve henüz Avrupa'dan mütehasıs bir müdür celbine imkân hâsıl olamaması gibi esbap ve itizar ile o zaman İktisat Vekili bulunan refikî muhteremimiz bankayı daha ziyade müdürü umumî muavini ile bırakmamak ve biran evvel müdürü umumî tâyin etmek ve bir de müdürü umumî muavini ilâve etmek suretiyle şüphesiz tevsii muamelât eden bankanın daha ziyade tanzimi umuruna daîr bir fikir olduğu için evveliyatından Heyeti Vekilenin malûmatı olamıyarak bu karar verilmiştir.

(Gürültüler) İhtimal ki, diyorum, o zaman Heyeti Vekilede bulunmadığım için böyle söylüyorum efendim.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Geçen gün başka türlü söylediniz.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Bu karar verilmiştir bendenizin şahsi kanaatime göre Heyeti Vekilenin bu kararı Büyük Millet Meclisinin o zaman, müdürü umumilik hakkında itti haz ettiği karara muhaliftir. Fakat hiç düşünmem ve hiç farz etmem ki, Heyeti Celilenin vaktiyle itti haz etmiş olduğu karara muhalif olduğunu bile bile versin! (Zühul, zühul sesleri) ve (gürültüler) Bendeniz, bunu ifade etmek istedim. (Hayır hayır sesleri) Evet efendim, 19 Temmuz tarihinde itti haz edilmiş bir karar vardır. Buna nazaran verilen fazla maaş, arz ettiğim gibi maaşı (6 000) kuruş olan zata (1 500) kuruş maaşı aslî zammı ile (7 500) e çıkartılan farktan ibarettir. Şehrî (15) lira maaşı aslî ve iki misli de dâhil olduğu halde (30) lira ki.

RECEB B. (Kütahya) — İki misli etmez.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Yüzde yetmişbeş eder. Ben, iki misli olarak bol bol koydum. Bu, iki, üç aylık bir hâdisedir. Tabii diğer muavinlik maaşı da bu maaş dâhilindedir. Heyeti Celileniz eski kararını tesbit buyurduktan sonra, kimden bu paranın aranması lâzımgelceği noktasına geliyorum. Bendeniz, zannediyorum ki, Heyeti Vekile, arz ettiğim esbap ve mülâhaza ile ve Heyeti Celilenin sarîh bir kanuna muhalif olmayacağı kanaatıyla bir karar itti haz etmiş idi. Fakat, bunu daha ziyade kararın mevzuunu teşkil eden zatın bilmesi lâzımgelir. (O! sesleri)

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Elemrû fevka ledep.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Elemrû fevka ledep kaidesi burada cari değildir, Beyefendi!. Müsaade buyurunuz. Çünkü bizim mevzuatı kanuniyemiz de, mafevkin hilâfı kanun emri mâdûna itaat tevehh etmez. (Doğru sesleri) Bu, hilâfı kanun bir emirdir. Bu emir kime taallûk ediyorsa onun için muta' olması icabederdi ve sonra mevzuatı kanuniyemiz mucibince sarf edilen paranın istirdadı icabederse.. Sârifî meydandadır. Bendenizce yapılacak muameel bir istirdat muamelesidir.

MUSTAFA B. (Tokad) — Hayır hayır..

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Alan meydandadır. Elyevm bankadadır. Bendenizce yapılacak muamele bir istirdat muamelesidir. (Heyeti Vekileden sesleri) Karar Heyeti Celilenizindir.

FERİDUN FİKİRİ B. (Dersim) — Arkadaşlar bugün Meclisi Âlinizin huzuruna arz edilen mesele, hakikaten bu hukuku esasiye ve umumiyeimizin, hukuku âmmemizin meskût kalmış olan ve şimdiye kadar gerek 93 Kanunu Esasiye ve gerek onun tadilâtiyle ve gerek Teşkilâtı Esasiye Kanunıyla ve gerek proje halinde kalmış olan, proje halinde yazılmış olup henüz kesbi kanuniyet etmemiş olan vazife ve mesuliyet hakkındaki projede de, tesbit ve tanzim edilmiş olan bir noktai esasiyeye taallûk etmektedir. Malûmuâliniz, vekillerin mesuliyeti tasavvur edildiği zaman üç nevî mesuliyet tasavvur edilir. Birisi mesuliyeti siyasiye, diğeri mesuliyeti cezaye, üçüncüsü ise mesuliyeti hukukiyedir. Bizim ahkâmı esasiyemizde, arz etmiş olduğumuz veçhe üzerine, mesuliyeti hukukiyenin, vekillerin Devlete karşı olan mesuliyeti hukukiyelerinin ne veçhile tesbit olunacağı, ne veçhile mevkii tabika konulacağı, teyid olunmamıştır. Meclisi Âliniz, şu Ziraat Bankası Müdürü Umumiliğinin maaş ve muhassasatı hakkındaki Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatasını tetkik ederek bu meseleyi hallederken, daha ziyade istikbalde bu gibi hususatta mamûlinbih olacak bir kaide va'edecektir. Binaenaleyh efendiler! Ahkâmı umumiyemizin meskûtunah kaldığı hususatta Hükümetin mesuliyeti hukukiye ve cezaiyesinden hazeren mesuliyeti hukukiye noktai nazarından nasıl bir hattı hareket takibedilmek lâzımgelir? Efendiler! Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatasında şöyle deniliyor: «Heyeti Vekilenin, sarahati kanuniyeye muhalif işbu hareketinin Heyeti Celilelerine iblâğı ve 19 Temmuz 1339 dan itibaren verilen maaş ve tahsisatı fevkalâde necmuununun mebusunah karara muhalif bulunması hasebiyle, tâyin kararını veren İera Vekilleri Heyetinden tazmini lâzımgelceğine encümence kanaat hâsıl olduğunun ilâveten arzı karargir olmuştur.» Encümence bu kanaat hâsıl olmuştur.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Doğru, doğru!

FERİDUN FİKİRİ B. (Devamla) — Bendenizin badettetik vâsıl olduğum netice, mezkûr

vekillerden hakikaten tazmin lâzımgüleceği kanaatinden ibarettir. (Bravo sesleri) Fakat efendiler! Bendeniz, bu kanaati, bir mebus sıfatıyla olmaktan ziyade bir hukukçu zihniyetiyle... (Oooo sadaları)

RECEB B. (Kütahya) — Hukukçu bir mebus olmak sıfatıyla...

FERİDUN FIKRİ B. (Devamla) — Müsaade buyurun. Bir hukukçu sıfatıyla söylüyorum. Yani efendiler mevzuubahsolmak lâzımgelen mesele ve Heyeti Celilenizin şu veya bu surette halledeceği mesele, Vekiller Kanununun sarahati cezaiye tâyin etmediği bir fiili yapmış olduklarından dolayı vekiller, kimin tarafından mahkûm edileceklerdir? Yani bu meseleyi tazmin hakkında ittihazi karar etmek keyfiyeti kimin hakkıdır? (Meclisin sesleri.) Efendiler! Bendenizin kanaatince Meclisi Âlinizin salâhiyeti, hukuku bipâyân ve bihuduttur. Fakat Meclisi Âliniz ittihazi karar ederken daima esasatı hukukiye, nazarı itibara almak ve memleketteki bütün mebnayı içtimaiyeyi, sağlam ve lâyetezelzûl esasata istinadettirmek lâzımdır. Efendiler! Tazmin, öyle bir emri hukukidir ki, bunun hakkında hiçbir Meclis ittihazi karar etmemelidir. Heyeti Celileniz başka türlü bir noktai nazar tâyin ederken... (Divanı Âliye sesleri.) Müsaade buyurunuz efendim! Ona da cevap vereceğim. Çünkü meseleyi esaslı surette tetkik etmişimdir. Binaenaleyh efendiler; karar keyfiyeti, Meclisi Âliniz tarafından takabbül edilmemelidir. Yani Heyeti Celileniz, mahkeme vaziyetine girmemelidir efendiler! Şimdi bu baptaki mesele ilk defa olarak bizim memleketimizde mevzuubahsolmuyor... Vükelânın mesuliyeti hukukiyesi sabık ve lâhik vekillerin mesuliyeti hukukiyesi hakkında kimin ittihazi karar edeceği meselesi, hukuku âmmece uzunuzadıya tetkikata tâbi tutulmuş bir meseledir. Bu beyanda en vazıl, en sağlam ve en ayân kaideyi, Fransa'nın 1848 Kanunu Esasisinin 98 nci maddesi, tebellür ettirmiştir. Yani bugün mamulünbih bulunmayan ve tarihe intikal etmiş bulunan ve fakat tâyin ettiği ahkâmı umumiye ile, vükelânın bilûmum mucibi mesuliyet ahvali görüldüğü takdirde, Millet Meclisi şeraiti hazıraya nazaran, müttehem vekilleri hususatı cezaiye için Divanı Âliye ve hususatı hukukiye için de mahakimi âliyeğe gönderebilir. Malûmuâliniz efendiler! Vazife ve mesuliyet hakkındaki lâyihai kanuniyede,

az - çok Heyeti Celilenizin istikameti efkârını ve bu meseledeki noktai nazarını gösterir. Bu bapta mesuliyet faslı vardır. İkinci fasıl: İera Vekilleri, vekâletlerine ait vazaiif ve ieraattan münteriden ve vazaiifi müşterekeden müçtemian Millet Meclisine karşı mesuldürler. Madde 15, «Vazifelerini her ne suretle olursa olsun ihmal, ya tecavüz veya suiistimal eden İera Vekillerinin harekâtı vekâletlerine ait ise şahsan ve İera Vekilleri Heyeti mukarreratına mütaallik ise umumen tebdil olunurlar ve indelicap tahtı muhakemeye dahi alınırlar.» şeklini ihtiva ediyor. Aşağıdaki üçüncü fasılda sureti tahkikat ve muhakeme denilmektedir. Buradaki mesuliyet meselesi, yalnız ve yalnız mesuliyeti cezaiye ve siyasiyeye temas etmiştir. Vazife ve mesuliyet Kararnamesi de mesuliyeti hukukiye meselesini halletmemiştir. Nitekim tetkik edilen 93 Kanunu Esasisinin faslı mahsusunda da bu suretle Divanı Âlinin vazaiifi hakkında yine mesuliyeti hukukiyeye taallük eden hiçbir sarahat yoktur. Efendiler! Bu bapta iki içtihat vardır. Birisi doğrudan doğruya Meclisi Âlinin, yani başka memleketlerde Meclisi Mebusan veya Âyanın karar vermesi, Meclisin bizzat mahkeme vaziyetine gelerek tazmin kararını ittihaz eylemesi ki, hukuku esasiye kitaplarında böyle, Fransa Meclisi Mebusanına teklif edilmiş bir teklif vardır. Bir de bunun makûsu vardır ki, elyevm bileümle memalikte mamülünbihtir. Kaidei külliye şudur ki, vükelânın, nâzırların mesuliyeti hukukiyesi meselesi mevzuubahsolduğu zaman onlar mahkemelerc...

ALİ SAİB B. (Kozan) — Mahkemeye gitmek istemezler onlar...

FERİDUN FIKRİ B. (Devamla) — Efendim! Müsaade buyurunuz arz edeyim. Mahkemei hukuka giderler. Bir mahkemei hukukiyenin, bir mahkemei nizamiyenin efrada bahşetmiş olduğu türlü türlü hukuktan müstefidolarak, bidayetden, istinaftan, temyizden geçerek kanunun bahşettiği birçok hukuktan müstefidolarak neticeye vâsil olunmuş olur. Ama efendiler! Bendeniz sırf kendi noktai nazarımı, kanaatimi arz ediyorum. Heyeti Celilenizin kanaati mutlaktır. İstediginiz surette ittihazi karar edersiniz. Yalnız müsaade buyurun bendeniz sükûneti kâmile ile efkârımı teşrih edebileyim. Efendiler! Bendeniz bu meseleyi hukuku esasiye noktasından mühim gördüğünden tetkikatımı tâmik ettim ve bu bapta Fran-

sa'nın zamanımızda intişar eden en son malî eserlerin ve hattâ en son intişar eden fennî maliye aidolan eserlerinin en kıymetlilerinden biri olan Aleksî'nin eserinin bu baptaki mütalâatına dikkat ettim. (Hangi sayfasında sesleri). Efendiler! Sayfalardan bahsederek söz söylemek daha iyidir. (Konferansa devam etsin sesleri). Efendiler! Bugün orada da vükelânın mesuliyeti hukukîye meselesinin mahakim tarafından rüyet olunmak esasî kabul olunmuştur. Şu kadar var ki, bunda Fransa bir müşkülâta mâruz kalmıştır. O da, Fransa'da Divanı Muhasabat muhasipleri mesul ettiğinden muhakeme değil, mukarraratı idariyeyi muhakeme ettiğinden Divanı Muhasabat muhasiplerin hesabını rüyet ettiğinden bir merci bulunmamıştır. Fakat Heyeti Celileniz ittihazi karar ederek bu bapta ikamei dâva edilmesi için Adliye Vekiline, Maliye Vekiline salâhiyet vererek Hazine Vekilini doğrudan doğruya mahakimi nizamiye huzurunda bu zevat aleyhinde ikamei dâva edilecek olursa bu suretle esasatı hukukîyeye mutabık hareket etmiş oluruz. Çünkü efendiler! Usulü Muhasebei Umumiye Kanununu tetkik ettim. Usulü Muhasebei Umumiye Kanununun onyedinci maddesinde, mesuliyeti cezaiye var. Usulü Muhasebei Umumiye Kanununun onyedinci maddesinde şayet vekiller, nazırlar mugayiri kanun olarak ahaliye bir teklif tarh edecek olurlarsa nazırların, yani vekillerin mesuliyeti cezaiyeleri şıkkı kabul edilmiştir. Fransa'nın 1817 Maliye Kanununun 151, 152 nci maddelerinden hemen hemen aynen alınmış olan Usulü Muhasebei Umumiye Kanunumuzun 20 nci maddesinde...

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — 263 rakamı vardır, ondan değil.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Müsade buyurunuz efendim! Usulü Muhasebei Umumiye Kanununun yirminci maddesinde nazırlar kendilerine verilen tahsisattan fazla hiçbir sarfiyatta bulunamayacakları gibi tahsisatı mezkûreyi hiçbir nevi varidatı umumiye ile de tezyid edemezler. Nezarete verilen tahsisatın fevkinde hiçbir tahsisatı Maliye Nazırı dahi emredermez, ita edemez diye muharrerdir. Efendiler! Bu ancak mesuliyeti hukukîyeyi Nazırlara tevcih eden en salim, en vazih ve en sarîh metindir ve mahkemeye gildiği zaman Hukuk Mahkemesi bendenizin

kanatımca bu metin üzerinden bu vekilleri tazmin üzerine yürütecektir. Fakat efendiler! Bu metin ve bu yirminci madde ancak ve ancak mesuliyeti hukukîye meselesini ihtiva etmektedir. Mesuliyeti cezaiyeye dair bunda bir kayıt yoktur. Binaenaleyh noktai nazarı âcizane mi hulâsaten ve iemalen arz ediyorum. Bendenizin fikrimce Heyeti Celileniz, bir karar itihaz ederek Maliye Vekilinin Hazine Vekili marifetiyle muhterem vekil bey efendiler hakkında şu fiilden dolayı ikamei dâva etmesini ve bunların tazminatı hukukîyesi... (Gürültüler). Zararı yok ikamei dâva edebilir beyefendi! Hâdisatı hukukîyede bunların binlerce emsali görülmüştür.

Vekilin şahsiyeti beşeriyesi başkadır, onun vekilliği başkadır. Vekil o sıfatla emreder, kendisi gidip mahkemede dâva takibedecek değildir. Dâvavekili dâvayı takibedecektir ve Hazinesinin hukukunu da dâvavekili takibedecektir ve hiç zerre kadar şüphe yoktur ki, Beyefendi maksadımız şu Meclisi Âlide sâdir olacak mukarreratın esasatı hukukîyeye mutabık olmasıdır. Yoksa Meclis karar verirse tazminat değil, beni bile ortadan kaldırır. (Handeler), (Bravo sesleri) Mesele orada değil...

RAUF B. (İstanbul) — Efendim mevzuu bahsolan müdürü umumînin tâyini esnasında o zamanki Heyeti Vekilde bendeniz de Reis olarak bulunuyordum. (Hacet yok sesleri) Müsade buyurursanız bu husustaki noktai nazarımı, Heyeti Aliyeye arzı lâzım ve faideli görüyorum. Müdürü umumînin, Heyeti Vekilenin muvafakatiyle intihap ve tâyini icabeden memurın meyanında bulunmasından dolayı bu banka müdürü umumîsinin tâyini de Heyeti Vekilenin mesuliyeti müşterekesine tabî tutulmuştur. Malûmuâliniz teklif eden vekâlet, İktisat Vekâletidir. İktisat Vekâleti bunu teklif ederken hiç şüphesiz ki, bütçesindeki kuyut ve şurutı tetkik ederek teklif etmiştir ki, Heyeti Vekile onu kabul etmiştir. Bu hususta diğer sahibi salâhiyet Maliye Vekili vardır ki, bütçenin Meclisi Âlinin nıkatı nazarna ve kararna göre sarfından mesuldür. Şu halde bir celsede birçok mesele mühimmeyi müzakere edeceği mefruz olan Heyeti Vekilenin, bu memurun bütçede tahsisatı var mıdır, yok mudur? Veya bunlardan evvel bu madde hakkında Meclisi Âlinin

bir kararı var mıdır, yok mudur? Diye tetkik, takibetmesi - imkânı farz edilse bile - fiilen mümkün değildir. Bununla beraber bu bir mazeret teşkil eder ve bunu böyle görünüz demek istemiyorum. O husustaki noktai nazarımı da arz edeceğim. Mademki bir mesuliyeti müştereke vardır, mademki karar ittihaz edilirken bir nokta hakkında muvafakat ediliyor, bu bir vazifedir ve her vazife mukabilinde bir mesuliyet vardır. Vaktiyle denebilir ki, bunu siz yapmıydınız, tetkik etmeliydiniz. Tetkik etmemek bir mazeret teşkil etmez. Bir kanunun bir maddesini bilmemek onunla muamele yapmamayı icabetmez. (Çok güzel sesleri) Şu halde arkadaşlar! Bu bir hata işe bunda vâzülünize olan rüfeka zühul etmişlerdir. Muamele kasdî değildir. Bunu kabul buyurunuz. (Tabii, hâşâ sesleri) Bunda zühul etmiş olmakla ben de o heyetin bir âzası olmak itibarıyla bir intibah teşkil ettiği için memnunum. Efendiler! Bu vesile ile müsaade buyurursanız bir iki nokta hakkındaki kanaatlerimi de arz edeyim. Bundan bir iki gün evvelki içtimalarımızda Meclisi Âlinin sarfiyatının murakabesi için bu Meclis kürsüsünden cereyan eden müzakerat hatırı âlinizdedir. O zaman her hangi bir husus için olursa olsun murakabenin derececi vücubü münakaşa edildi. Heyeti idareyi teşkil eden arkadaşların mebus olması dolayısıyla bu murakabeyi lüzumlu görenler oldu, lüzumsuz görenler oldu. Mevki, makam, sıfat her ne olursa olsun milletin doğrudan doğruya murakabesi sarfiyatının her zaman üzerinde olmazsa küçük, büyük hatalar tevali ve tevessül edebilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hiç şüphe yoktur.

RAUF B. (Devamla) — Yani Devletimizin zinde, gürbüz olmakla beraber henüz genç olduğunu kabul ettik; Devletimizin üzerinde bu gençlik varken millet bilâfâsıyla ve bilâinkita' prensiplerini, kaidelerini vaz'ettiği andan itibaren Devlet esaslarını her dakika, her gün müstemirren takip ve tetkik etmelidir. Ben bu hatayı âtîde küçük, büyük hâdiseler olması muhtemel olan ahvale nazaran bir misal teşkil etmek itibarıyla tekrar ediyorum ve ben bunu memnuniyetle kabul ediyorum. Bundan müctenip bulunmadığım için mevzuatı kanuniyeyi tebdil veya bir meselei kanuniyeyi halletmek için

Lûtfi Fikrî... (Handeler) Feridun Fikrî bey arkadaşımızın buyurdıkları gibi bizi muhakemeye lüzum yoktur. Çünkü biz hatamızı kabul ediyoruz. Yani ben hatamı kabul ediyorum ve icabatımı tamamiyle ifaya hazırım. Bunu memnuniyetle telâkkiye hazırım ve muhakemeden de kaçan bir arkadaşınız değilim. İera Vekilleri Riyasetinde bulunduğum zaman Ankara Bida-yet Mahkemesinin davetini kemali memnuniyetle kabul etmiş ve huzurularında ifade vermiş bir arkadaşımızım.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Hissenize kaç lira isabet ediyor?

RAUF B. (Devamla) — Hulâsa arkadaşlar! Heyeti Vekilenin ittihaz ettiği kararda zühul vardır. Kasıt yoktur ve ben o zamanki Heyeti Vekilenin bir uzvu olmak itibarıyla zühulü itiraf ediyorum ve avakibini kabul ediyorum.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — O zamanın Maliye Vekili, bunu Heyeti Vekileye ihtar etmiş diyorlar.

REİS — Buyurun Hilmi Bey.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey, Rauf Beyin son sözü, söyleyeceklerimi ortaya koymuştur. Binaenaleyh söylemeye hacet görmüyorum.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Arkadaşlar İktisat Vekili Bey buyurdular ki : «Mafevkın verdiği gayrikanuni emre mutavaat mâdûnu mesuliyetten kurtaramaz»...

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Öyledir. Divanı Muhasebat mukarreratı da öyledir.

ZEKİ B. (Devamla) — Bunun neye istinadedtiğini bendeniz bilmiyorum. Bunu mikyas olarak kabul edecek ve hâdisatı bununla ölçecek olursak meselâ: Bugün bir Dahiliye Vekili, bir nahiye müdürünü kaza kaymakamı yapmış. O müdür efendi kaza kaymakamı olduktan sonra Dahiliye Vekili değişmiş. Yeni gelen Dahiliye Vekili o kaymakama «Efendi siz gayrikanunî olarak kaymakam olmuştunuzdur. Şimdiye kadar almış olduğunuz paraları vereceksiniz, geriye iade edeceksiniz» derse bu olur mu? ve bunu verebilecek midir? Tabii hiçbir vakit veremiyecektir. Çünkü : evvelki Vekil, onda o liyakati görmüş ve vermiştir. Öbürü görmemiş. Yalnız ben şununla iktifa edeceğim çe şunu istirham edeceğim: Türkiye Cumhuriyetinin tarihi ve Türkiye Hükümeti bugün Heyeti Vekileye - gay-

rikanuni para sarf etmiş olduklarından dolayı - sarf edilen parayı her halde tazmin ettirmelidir. Efkârı umumiye'nin bizden beklediği budur efendiler!..

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Efendim, o zamanın Maliye Vekili dinlenmek icabeder, Çünkü: O Heyeti Vekilede bu noktayı izah ettiği tevâtürün sabittir. Binaenaleyh bu noktanın anlaşılması lâzımdır.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim! Evvelâ şunu arz edeyim ki bunun Maliye Vekâletine taallûku yoktur. Bütçe itibariyle, malûmuâliniz Ziraat Bankası bütçesi, mülhak bütçedir. Âmiri itası, müdürü umumîdir. Binaenaleyh maliyeye taallûku yoktur. Sarfından mesul olan muhasebecisidir. Binaenaleyh Maliyeye taallûk eden bir mesele yoktur. Eğer o zaman Divanı Muhasebat mevcudolsa idi bu muamele yapıldığı zaman oraya gittiğinde; bittabi' Heyeti Celilenizin kararı Divanı Muhasebat ta tevdi edilmiş olacağı için Divanı Muhasebat bu muameleyi vize etmezdi. Müdürü Umumî olan zatın kendisi âmiri itadır. Parayı kasten veren muhasebecisidir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Siz yaptınız! Yapmayaydınız. Bilâhara istirdadedeceğinizi söylye idiniz.

ZÜLFİ B. (Diyarbakir) — Efendim müzakere edilen mevad hakkında zatiâliniz Heyeti Vekile namına mı söylüyorsunuz?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim evvelâ İktisat Vekâletine taallûku itibariyle ve bu âciz arkadaşınıza taallûku itibariyle söylüyorum ve elyevm de İktisat Vekâletinde bu âciz bulunuyor. Bittabi' benim cevap vermem lâzımgelir bu bir... (Bunu İktisat Vekili Heyeti Vekileye sevk etmiştir sesleri) Heyeti Vekile arkadaşlarına taallûk eden kısmında da arkadaşları ayrı ayrı dinlemek Heyeti Celilenin elindedir. Yalnız İktisat Vekâletine taallûku itibariyle bendeniz noktâi nazarımı söylüyorum.

ZÜLFİ B. (Diyarbakir) — Tazminin Müdürü Umumiye aidolduğunu Heyeti Vekileye aidolmadığını söylüyorsunuz. Halbuki bu mazbatayı imza eden yeni Heyeti Vekilede iki arkadaşımız vardır: Ferid Beyefendi ile Muhtar Beyefendi.. Bunlar da sizin fikrinizde midirler? Heyeti Vekilenin tazmini hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası vardır ve bu mazbatada

arz ettiğim iki zatın imzaları vardır. Zatiâliniz ise Heyeti Vekile namına söylüyorsunuz.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim oradaki arkadaşlarımızın imzası, kendilerinin Muvazenei Maliye Encümeni âzası buldukları zamana aittir. (Gürültüler) Saniyen bendenizin dediğim şudur: Bunu Divanı Muhasebata veriniz. Bir mahkemei hesabiye sıfatıyla Divanı Muhasebat Ziraat Bankasının 1339 senesi hesaplarını tetkik ettiği zaman vereceği hüküm budur. Arkadaşınızın Divanı Muhasebatla biraz alâkası olduğunu bilirsiniz ve böyle birçok mesele tesadüf etmişimdir. Vereceği karar şudur: Hilâfı kanun sarfiyatan doğrudan doğruya mesul olan muhasebecidir, muhasibi mesuldür. Kendisi evvelâ mesul olur. Ondan sonra âhizine hakkı rücuu vardır. Mevzuatı kanuniye böyledir. Divanı Muhasebata bunu verdiğiniz zaman bir mahkemei hesabiye sıfatıyla vereceği karar budur. (Doğru sesleri) Heyeti Celileniz siyasi bir karar verebilir ve emrederirsiniz, o icra edilir. Ondan bahsetmiyorum. Fakat bir mahkemei hesabiye sıfatıyla Heyeti Celileniz namına bu hesabı tetkik edecek olan mezkûr divanın bundan başka vereceği karar yoktur. Bunu arz etmek istiyorum.

ZÜLFİ B. (Diyarbakir) — Efendim! Muvazenei Maliye Encümeninde bulunan Ferid Beyefendi de Maliye mütahassısıdır.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Beyefendi! Ferid Beyefendinin o kanaati yine baki midir; kendisinden sorarsınız.

DAHİLİYE VEKİLİ AHMED FERİD B. (Kütahya) — Bakidir; şimdi söylyeeceğim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! Meclisi Âli 6 Temmuz 1338 tarihli bir kanun yapmış, buna (Ziraat Bankası Bütçe Kanunu) demiş.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Tahsisat mevkuftur demiş.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Bu kanunda cenebi mütahassısı bulununcaya kadar tahsisatı mevkuft tutmuş. Memaliki meşgule istihlâs edildikten sonra Ziraat Bankası muamelelâtı tevessü etmiş, binaenaleyh bir müdürü umumî tâyinine lüzum görmüş. O vakit bu kanunu yine Heyeti Vekile kararıyla sevk etmek icabederken, neden tadil ettirmeksizin bu zatı tâyin ettirmiş?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim! Arz ettim ki o zamanki Heyeti Vekile bu ittihaz edilen kararın muhalifi kanun olacağından haberdar olsaydı hiç şüphesiz o kararı vermezdi. Her halde esas, bankanın muamelâtını teşviştan kurtarmaya mâtuftur ve muhalif bir kanunun da mevcud olduğundan zühul etmiş, bunu arz ettim, inkâr etmedim. O zamanki arkadaşlarımın müsaadesine atfen bir zühulü arz ettim. Para vermek meselesine gelinee; bendeniz zannediyorum ki Heyeti Celileniz namına bu hesabı tetkik edecek olan yer Divanı Muhasebattır. Divanı Muhasebatın bu meselede vereceği hüküm, arz ettiğim şekilde çıkacaktır. Çünkü Divanı muhasebatın gerek Birinci Daire ve gerek İkinci Dairesinin ve gerek Heyeti Umumiyesinin bu hususta mesaili mümasele hakkında verdiği karar ve hükümler böyledir. Ama, Heyeti Celileniz başka bir mülâhaza ile bu zühule müstenit fakat muhalif kararı veren Heyeti Vekileye nakden tazminini emrederseniz zannederim arkadaşınız da bu emrinize itaat etmekten başka yapacağı bir şey yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Beyefendi, buyuruyorsunuz ki şu paranın tazmini, Heyeti Vekile tarafından tâyin edilmiş olan o kararı redde ve iadeye salâhiyettar mıdır?

HASAN B. (Trabzon) — Öyledir ledir efendim, salâhiyettardır. Arz edeceğim. Bir muhasebeci - velev ki devairde olsun - onun orada yapacağı şey, vazifesini kavanîni mevzua dairesinde yürütmektir ve bunun hilâfında olan kararlardan dolayı âmiri itayı irşadetmektir ve âmiri itanın kavanîni mevzuaya muhalif emirlerini karşılamaktır. Muhasibi mesulün vazifei asliyesi bundan ibarettir.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Hasan Beyefendi, siz ne sıfatla söylüyor sunuz?

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — İktisat Vekili sıfatıyla. Zannediyorum ki beni, sözden men'e hakkınız yoktur.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Sabık Heyeti Vekileye ait hem de nakde mütaallik bir işi lâhik Heyeti Vekile takabbül ederek Heyeti Vekile sıfatıyla gelir.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Hayır efendim! Bendeniz kimsenin vekâleti şahsiyesini deruhde etmedim. Müsaadenizle cevap vereyim. Bu işin müzakeresinde o zamanki He-

yeti Vekileyi, bu baptaki reyini almak üzere çağırız.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Meclis, bu bapta reyini almak istiyebilir.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efendim! Ben de bunun için söz söylüyorum.

ZEKÎ B. (Gümüşane) — Beyefendi! Devair muhasiplikleri muhasibi mesul değildir.

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. — Muhasebeci başka, muhasibi mesul başkadır. Bendeniz Ziraat Bankası, muhasebecisi dedim.

ZEKÎ B. (Gümüşane) — Bunu tâyin eden Heyeti Vekilenin bilerektan tâyin etmesi lâzımdır. Muhasebecinin elinde bir bütçe vardır. Bu bütçe Heyeti Vekileden geçmiştir. Binaenaleyh bu paranın tazmini ve verilmesi lâzımdır.

TUNALI HİLMÎ B. (Zonguldak) — Usulü müzakereye dair söyleyeceğim efendim. Müsaade buyurunuz!

REİS — Hayır efendim, söz Ferid Beyindir.

DAHİLİYE VEKİLİ AHMED FERİD B. (Kütahya) — Efendim! Diyarbekir Mebusu Muhterem Zülfi Beyefendi bu hususta Muvazene Encümeni tarafından tanzim edilen mazbata dolayısıyla bendenizin de bu fikirde sebat edip etmediğini sual buyurdular. Kendilerini temin ederim ki, mazbata imza edildiği zaman ne fikirde isem şimdi de o fikirdeyim. (Nedir sesleri) Müsaade buyurursanız arz edeyim. Mesele Muvazenei Maliye Encümeni Riyasetinde bulunduğum zamana aittir ve o cihetle bu suali irat buyurdular. Muvazenei Maliye Encümeni, Ziraat Bankası bütçesinin tetkiki esnasında, bu tarzda Heyeti Aliyenizin verdiği karara muvafık olmamak üzere bir sarfiyat vâkı olduğunu gördü. Bu tarzda vâkı olan sarfiyatı arz etmek Muvazene Encümeninin başlıca vazifesidir. Binaenaleyh bu vazifeyi ifa etmek üzere Muvazenei Maliye Encümeni Heyeti Celilenize arz etti. Fakat işin içinde bir de tazmin meselesi var. Bu, Muvazenei Maliye Encümeninde ayrıca mevzuubahsoldu. Tabii arkadaşlarım tahattur buyururlar. Hattâ arkadaşlarım Muvazenei Maliye Encümeninin tazmine karar vermesini arzu ediyorlardı. Bendeniz dedim ki, Muvazenei Maliye Encümeni bir mahkeme olmadığı için bu yolda bir karar veremez. Binaenaleyh Muvazenei Maliye Encümeninin vazifesi Heyeti Celileye bu meseleyi arz etmekle hitam bulur. Bu hu-

susta lâzımgelen hükmü verecek Heyeti Celiledir.

MÜKERREM B. (İsparta) — Buyurduğunuz, bir arkadaşın teklifidir zannederim. Yoksa Encümenin Heyeti Umumiyesi değil.

FERİD B. (Kütahya) — Evet efendim, değil! Bendeniz bu tarzda tazmin için karar verilmesinin doğru olduğunu ve bunu Heyeti Umumiyeye arz etmekle vazifesinin hitam bulunduğu fikrini dermiyan ettim. Tabiidir ki - her encümende olduğu gibi - mukarrerat ekseriyetle verilir. Bâzı arkadaşlar bunun evvelâ tashihi teklif etmişken, sonra tetkikat neticesinde tazminin de lâzım olduğunu arz etmekle vazife olarak görmüş ve kabul eylemiştir. Tetkik buyurulacak olursa, mazbatanın nihayetindeki cümle de bundan ibarettir. Zülfi Beyefendi, bu hususu arz etmek bir vazife omak itibariyle tabii yine aynı fikirde bulunduğum gibi, tazmin hususundaki kararın da ancak bir mahkeme tarafından verilebileceği kanaatindeyim. Yine o kanaatte sabitim ve yine berdevamım.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrir vardır. Arz ediyorum.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Encümen mazbatasının reye vaz'ını teklif ederim.

Saruhan
Reşad

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, Muvazenei Maliye Encümeni kararının reye konulmasını teklif eylerim.

Bozok

Süleyman Sırrı

REİS — Efendim müzakerenin kifayetini reye vaz'ediyorum, müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Kâfi görmiyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim! Evvelâ birinci takririm reye konsun, eğer kabul edilmezse ikinci takririm reye konsun. (Gürültüler) Birinci takririmin Kanunu Esasî Encümenine gitmesini teklif ediyorum. Eğer kabul edilmez de esasına şürû edilirse, esas hakkında teklifim vardır. Onu reye vaz'ediniz...

REİS — Şimdi hangi takririnizi reye koyalım?

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Evvel be-
evvel, Vekâletin mesuliyetine taallük etmesi iti-

bariyle, Kanunu Esasî Encümenine havalesini teklif eden takririmi reye vaz'ediniz. Bu mesele eidden şayamı tetkik bir mesele olduğundan, Kanunu Esasî Encümeninin bunu tâmik etmesi doğru olacağından oraya gitmesinin reye konmasını teklif ederim.

Riyaseti Celileye

Meselenin Vekillerin mesuliyeti hukukiyesine taallûku itibariyle bir kere de Kanunu Esasî Encümenince tetkikını ve mezkûr encümenine havalesini teklif eylerim.

Dersim

Feridun Fikrî

Riyaseti Celileye

Muvazenei Maliye Encümeninin tazmini nâtik olan raporu hakkında Meclisi Âlinin katî ve musip bir karar verebilmesi için 7 Nisan 1339 tarihli Avans Kanununun tetkiki iktiza eder. Eğer bu Avans Kanununda 1339 senesi de 1338 senesi için yapılmış olan kadronun mabihittat-bik olduğu mezkûr ise tazmini, aksi takdirde kabulü iktiza eder.

Evvel emirde mezkûr Avans Kanununun tetkiki ve ona göre ittihazı karar olunmasını teklif ederim.

Sivas

Rahmi

İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon)

— Bu, Muvazenei Umumiye haricindedir. Muvazenei Umumiye Kanununa taallük etmez. Mülhak bütçedir.

Riyaseti Celileye

Verilen izahat ile mesele tenevvür etmiştir. Şöyle ki:

1. — Mevzuubahsolan sarfiyatın bütçede mevcudolmadığı,

2. — Aynı zamanda İera Vekillerince müttezah kararın eseri zühul bulunduğu anlaşılıyor. Binaenaleyh bu keyfiyet bir madde cezaîye teşkil edecek ve mahkemeye sevk olunacak mahiyette olmayıp tashihi hata suretiyle telâfisi icabeden bir haldir. İera Vekillerinin hatiatını tashih, Meclisi Âli tarafından yapılır. Bu hatanın da sarfiyatı vâkıanın kendileri tarafından tazmin tarikiyle tashihinden başka yapılacak muamele yoktur. Bu veçhile karar ita buyurulmasını teklif ederim.

1 Kânunuevvel 1339

Karahisarî Şarkî

Ali Süruri

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Burası Divanı Âli değildir. Bu tashihi hata mahiyetindedir.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Bütçede bâzı, kuyudağı ve müteferriatı Heyeti Vekile göremez. Bu gibi ahvalden dolayı muhasibi mesuller tâyin olunur fikrindeyim. Binaenaleyh bunu Heyeti Vekilenin tazmini doğru olmayıp muhasibi mesulünden tazmini iktiza eder.

İstanbul

Süleyman Sırrı

SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Adam başına az bir şey düşer, fakat bir adam öderse altından kalkmaz.

REİS — Evvelâ Feridun Fikrî Beyin taktirini reyi âlinize arz edeceğim. Çünkü mazbatanın Kanunu Esasî Encümenine gitmesi hakkındadır. Efendim bu taktirini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Esasa ait ikinci bir taktir verdim. Lütfen onu okuyunuz. (Handeler.)

REİS — Efendim İstanbul Mebusu Süleyman Sırrı Beyin taktirini arz edeceğim, çünkü bu taktir mazbatadaki mesuliyetin ciheti tevcihini tâyin ediyor. Yani Heyeti Vekilenin değil, muhasebecinin tazminini teklif ediyor. («Hayır, hayır» sesleri, gürültüler.)

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim esas hakkında verdiğim taktiri reye koyunuz!..

REİS — Efendim İstanbul Mebusu Süleyman Sırrı Beyin taktiri okundu. Malûmunuz oldu, reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Efendim! Sivas Mebusu Rahmi Beyin tak-

ririni reyinize vaz'ediyorum. Bu taktir 7 Nisan 1339 tarihli Avans Kanununun tetkikinden sonra ona göre karar ittihazını teklif ediyor. Rahmi Beyin taktirini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmadı.

Efendim! Ali Süruri Efendinin taktiri aynı mealdedir, yani tazminini tercih ediyor.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Efendim mazbata ceza mahiyetindedir, fakat bendeniz (tashihi hata) dedim. Onun için biraz farklı olsa gerekir. Cezai bir mahiyet göremiyorum.

REİS — Mazbatayı reyinize vaz'edeceğim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Benim taktirim ne için okunmuyor? Mahkeme hakkında taktir vermiştim. Onu reye koyunuz. (Gürültüler.)

VEHİ B. (Karesi) — Efendim; müsaade buyurunuz, birisi hatadan, öbürü kanuna muhalif hareketten bahsediyor. Bu suretle burada karar altına alınan vekillik vaziyeti biraz şüpheli olur.

REİS — O halde Karahisarî Şarki Mebusu Ali Süruri Efendinin taktirini reyi âlinize vaz'ediyorum. Hatanın tashihi, yani sarfiyatı vakıanın kendileri tarafından tazmini suretiyle hatanın tashihi teklif ediyor. Mazbatanın aynıdır. Yalnız şekli değişiyor. Efendim Karahisarî Şarki Mebusu Ali Süruri Efendinin bu taktirini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmmiştir.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Yaşasın Meclis...

REİS — Efendim on dakika teneffüs etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse, saat: 3,45

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat, saat: 4,20

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

KÂTIPLER: Mahmud B. (Siird), Ruşen Eşref B. (Karahisarı Sahib)

REİS — Celse küşadedilmiştir.

3. — *Seyrisefain İdaresi bütçesinin vapur ve römorkör mubayaası faslına tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası (1/394) (Muvazenei Maliye Encümenine)*

REİS — Ruznamemizde Emniyet Sandığı'nın 1339 Bütçesinin müzakeresi vardır.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim usul hakkında söz istiyorum. Emniyet Sandığı Bütçesine başlayacağız. Söz verirsiniz arz edeyim.

Efendim! Heyeti Celileniz Maarif Encümeni namına vâkı olan teklifim üzerine Orta tedrisat muallimleri Kanununun müstacelen müzakeresini kabul buyurdunuz ve ruznamenin altıncı maddesindeydi. Tabii bendeniz o zaman söylediğim veçhile takdimen ve tercihan müzakeresini teklif etmemiştim. Sıramızı bekliyorduk. Fakat o gün bütçe müzakeresinde vekillerin bulunması zaruri idi. Mâzeretler dolayısıyla, her nasılsa bulunamadılar ve Heyeti Aliyelerinin kararıyla Orta tedrisat muallimleri Kanununun müzakeresine başlanmıştır ve bu müzakere devam etmektedir. Bunu ortada bırakarak silsilei efkârı, silsilei mütalâatı, silsilei kanaati kesmek ve başka kanuna başlamak katiyen doğru değildir. Onun için Heyeti Celilenizden rica ediyorum; Orta tedrisat muallimleri Kanununun müzakeresi yarım kalmıştır. Buna devam edilecektir. Bu hususta Nizamnamei Dahilî sarıhtir.

REİS — Müsaade buyurursanız izah edeyim. Emniyet Sandığı bütçesi Orta tedrisat Kanunundan mukaddemdi. Ziraat Bankası memuru bulunmadığından...

VÂSİF B. (Saruhan) — Bulunsaydı efendim.

REİS — Sıra ile bazı lâyihaları tehir ederek Orta tedrisat muallimleri Kanununun müzakeresine geçilmişti. Binaenaleyh Cumartesi günü müzakeresine karar verilmişti. Emniyet Sandığı bütçesi çoktan tabı ve tevzi edilmiş-

tir, memuru da hazır. Binaenaleyh Heyeti Celileniz Orta Tedrisat Kanununun devamı müzakeresine karar verirsiniz ona başlarız. Fakat ruzname sırasında bulunan kanunlar ancak vekili aidinin bulunmaması veya bâzı esbab dolayısıyla diğerlerine başlanabilir. Fakat diğerlerinin tercihi suretinde karar yoktur. Eğer tercih şeklinde karar verirsiniz Orta Tedrisat Kanununun müzakeresine devam ederiz.

Efendim Emniyet Sandığı bütçesi mukaddemdir. Bunun müzakeresine geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Emniyet Sandığı Bütçesinin müzakeresi kabul edilmiştir.

Efendim bütçe tabı ve tevzi edilmiş olduğu için mevaddı kanuniye ve fasıllarını okuyacağız.

2. — *Ziraat Bankasına merbut Emniyet Sandığının 1339 senesi Bütçe kanunu lâyihası (1/233) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.*

16 . 9 . 1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Riyaseti Celilesine

Ziraat Bankasına mülhak Emniyet Sandığı'nın 1339 senesi varidat ve masarifatını havi bütçesi hakkında İktisat Vekâletince tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 16 . 9 . 1339 tarihli içtimasında Meclisi Âliye arzı takarrür eden kanun lâyihası iktisabı kanuniyet eylemek üzere raptan takdim kılınmıştır efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Ali Fethi

Esbabı mucibe lâyihası

Ziraat Bankasına mülhak İstanbul Emniyet Sandığının 1339 senesi için tanzim olunan büt-

gesi leffen tdkdim kılındı. Müddeti tesisi yarım asrı tecavüz eden Emniyet Sandığının Ziraat Bankasına ilhakı tarihi olan 1323 senesinden başlıyan devrei terakkisinin birinci senesine müsadif 1330 senesi ile onu takibeden seneleri Harbî Umumi vesilesiyle sermayeleri cesim ve muamelâtı vâsi birçok bankaları taahhüdünü güçlkle ifaya ve bâzılarını tehir veya tatili tediyata icbar eden buhranlı bir zaman olduğu halde İtalya ve Balkan harblerinde ashâbı tevdiata karşı taahhüdünü ifa etmek suretiyle halkın emniyet ve itimadını kazanmış olan Sandık, Harbî Umumi zarfında geçirdiği ehemmiyetli tecrübeye muvaffak olarak emniyet ve itibarı mevcudu bir kat daha kesbi kuvvet eylemiş ve ol zaman neşrolunan Tecili Düyun Kanununun tahdidettiği miktarlar fevkinde olarak ashâbı tevdiata tediyat icra ve ikrazatta devam suretiyle ifa eylediği muamelât müessesatı mümasilede ahvalin tevliylelediği buhrana mukabil Sandıkta bir vesilei terakki ve faaliyet olduğundan seneden seneye ikrazat ve tevdiat miktarları tezayüdetmiş ve harbin hitamiyle mütareke devresinin iptidasından zamanımıza kadar geçen müddet zarfında memleketin mâruz olduğu buhranı iktisadi neticei tabiiyesiyle İstanbul ahâlisinin duçar olduğu muzayakâi fevkalâdenin tehvini ve halkın mallarının ahâlii Hıristiyanıyeye satılmasını mâni' tedabirden olmak üzere sinini merkumede emlâk ve mücevherat ikrazatı tevsi' ve son senelerde tevdiat faizleri tezyidedilmek suretiyle sebbeden hidemat ve hariçte zuhur eden birtakım ikraz ve istikraz müessesatının yekdiğeri ni mütakıp iflâs etmeleri sebebiyle ragabâtı umumiyenin tezayüdü neticesi olarak 1334 senesinde dörtyüzdoksanyedi bin küsur liradan ibaret olan tevdiat bakıyesi geçen Şubat 1339 mizanına nazaran bir milyon üçyüzetmişyedi bin liraya ve kezaîk 1334 senesinde üçyüzellişekiz bin dokuzyüzaltmışdokuz liradan ibaret olan umum ikrazat bakıyesi marrûlarz Şubat 1339 mizanına göre iki milyon ikiyüzkırkaltı bin liraya balığ olduğu gibi umum muamelâtı nakdiyesi senei merkumede iki milyon altıyüzseksensekiz bin yediyüzseksen lira iken 1339 senesi gayesinde sekiz milyon dokuzyüzetmişdokuz bin liraya irtika eylemiş ve temettüatı sâfiyesinden her sene sermayeye zam ve ilâve olunan miktar ise 1334 senesinde oniki bin altı-

yüzonbir; 1335 senesinde yirmibir bin dokuzyüzotuzyedi; 1336 senesinde otuzsekiz bin altmışüç; 1337 senesinde kırkaltı bin beşyüzotuziki ve 1338 senesinde ise yetmişdokuz bin altıyüz liraya balığ olmuştur.

Muamelâtında hâsıl olan terakkiyatı ânife Sandığın halen itibarının ve istikbalen terakkiye olan derecei istidadının tezayüdüne burhanı celidir. Mâruzatı mepsutadan anlaşılacağı üzere sekiz - on seneden beri devam eden buhranlı zamanlarda Sandığın itibar ve haysiyetini âleddevam muhafaza ve tezyidettiği tahakkuk etmekle beraber seneden seneye muamelâtı umumiyesinde hâsıl olan inkişaf ve terakki âtiyen Sandığın tasarruf sandığı mahiyetinden Hükümetin şerefiyle mütenasip bir müesseseci millîye makamına suudedeceği tezahür eder. Binaenaleyh Sandığın terakkiye olan istidadı hâzırı nazarı dikkate alınarak banka muamelâtını dahi icra etmesi ve tevsiî muamelâtı ve şubeler küşadı ve memlekete nâfi' daha sair hususatın ifası için geçen sene mülga İstanbul idareî merkeziyesi meclisi idaresince tanzim olunan kanun lâyihası lieclittetkik mülga Şûrayı Devlete gönderilmişse de esbabı malûmeye binaen ikmalî müzakeratı bittabi' teahhur etmiştir.

Bu gibi müessesatı milliyei iktisadiyenin devrei inkişaf ve teceddüdünün zamanı hulûlü münasebetiyle Hükümeti Celilei Milliyeye bu cihetin nazarı ehemmiyete alınacağı bedihîdir.

Varidat

Merbut (A) cetvelinde muharrer olduğu üzere Sandığın varidatı; birinci faslın birinci maddesi ikrazat ve matlubatı muhtelif faizleri namiyle 183 000, ikinci maddesi ikrazat komisyonu namiyle 32 000 ve üçüncü maddesi varidatı müteferrika namiyle 16 000 lira ki, cem'an 231 000 lira olarak tahmin olunmuştur.

Masarif

Merbut (B) cetvelinde murakkam olduğu üzere Sandığın masarifi muhtelifesini dört fasıl ihtiva etmektedir.

Fasıl 1. — İşbu faslın birinci müdür ve memurîn maaşatı maddesi 6 384 lira ve ikinci müstahdemîn ücuratı maddesi 4 428 lira olmak

üzere, faslı mezbur 10 812 lira olarak teklif edilmektedir.

Fasıl 2. — İşbu faslın birinci kırtasıye maddesi 350, ikinci evrak ve defatiri matbuua maddesi 1 400, üçüncü tenvir ve teshin maddesi 1 100, dördüncü melbusat maddesi 280, beşinci müteferrika maddesi 1 250, altıncı takibat maddesi 6 000, yedinci demirbaş eşya çürütme payı maddesi 350 ve sekizinci masarifi gayrimelhuza maddesi 2 000 lira olarak teklif edilmektedir.

Fasıl 3. — İşbu fasıl maaşata zamimeten bermucibi kanun verilmekte olan tahsisatı fevkalâdeyi muhtevi olup 12 630 lira olarak tesbit olunmuştur.

Fasıl 4. — İşbu fasıl Sandığın sene gayesindeki temettüatı sâfiyesinden nizamname mucibince müdür ve memurine verilmekte olan ikramiye olup 3 500 lira olarak terkim kılınmıştır.

Hulâsa

Emniyet Sandığının 1339 senesi varidatı muhammenesi 231 000 lira ve masarifi muhtelifesi 45 224 lira olup masarife nisbetle varidat 185 776 lira fazla bulunmaktadır.

Varidat, şehri Şubat 1339 mizanında muharrer erkamı müsbite nazarı dikkate alınarak vaz'edilmiş ve masarifi de Sandığın hakiki ihtiyacatı derpiş edilerek terkim kılınmış olduğundan mezkûr bütçenin aynen kabul ve tasdikı esbabının istikmali müsterhamdır.

Muvazenei Maliye Encümeninin es'abı mucibe kıyhanı

Ziraat Bankasına mülhak Emniyet Sandığının varidat ve masarifini havi İera Vekilleri Heyeti tarafından Meclisi Âliye takdim ve encümenimize havale olunan 1339 senesi bütçesi tetkik ve müzakere edildi.

İstanbul'un Türkiye Büyük Millet Meclisi idaresine iltihakını mütaakıp Emniyet Sandığının Tezrinisani 1333 bidayetinden Şubat Gayesine kadar Muvazenei Maliye Encümenince tesbit olunan dört aylık bütçesinde varidatı umumiyesi 65 870 lira tahmin edilmiş olup buna göre seneliği 197 610 lira etmektedir. Yapılan tetkikattan geçen sene nihayetine kadar ve bu senenin ilk aylarında alınan varidata na-

zaran ikrazat ve matlubatı muhtelif faizlerinden tahminin fevkinde varidat hâsıl olacağı ve bilâkis ikrazat komisyonu ile varidatı müteferrikanın tahmin edilen miktardan noksan zühur edeceği ve mamafih varidatın heyeti umumiyesi itibariyle tezayüdeyliceceği ve 1339 senesinde ikiyüz otuzbirbin liraya balığ olacağı anlaşılmıştır.

Halkın emniyetini celbederek muamelâtı tevessü eylemekte olan Sandığın evvelce düşünülmediği veçhile banka muamelâtını da ifa eylemesi ve faaliyetini yalnız İstanbul'a hasretmiyerek mühim vilâyet merkezlerinde de şubeler küşadı gerek muamelâtı umumiye ve gerek Sandığın menafii noktasından faydalı olacağı eihetle 1340 senesinde tatbik edilmek üzere bu bapta yeni teşkilât ihzar olunması şâyânı temennidir.

Emniyet Sandığının senelik masarifi umumiyesi merbut (B) cetvelinde gösterildiği veçhile cem'an 45 224 liradan ibaret olup senesi sabıka kadrosuna nazaran cüz'i tadilât yapılmış ve bu tadilât da muamelâtın tekessürü delayisiyle yedi, sekiz ve on lira maaşlı beş memurun ilâvesinden ve esasen işten çıkarılmaları lâzımgelen bâzı memurunin de muvakkaten lâğvedilmiş olan memuriyetlerinin tekrar tesis ve ihdasından ibaret bulunmuştur.

Bundan maada müstahdeminin aylık ücreti maktuası biraz tezyidedilmiştir ki, bu da evvelce bunlara verilen maaşatın geçen sene tenzil edilmiş olan ve bu kere tekrar ilâvesine lüzumu katî görülen miktarlardan ibarettir.

Bu suretle birinci faslın yekûnu 10 812 lira olarak kabul edilmiştir. İkinci masarifi muhtelif faslı için teklif edilen tahsisat mutedil ve zaruri görülmekle yekûnu olan 12 630 lira aynen kabul edilmiştir.

Dördüncü ikramiye faslı Sandığın Nizamnamesi mucibince tahakkuku halinde verilecek mebalîğe karşılık olmakla bu dahi kabul olunmuştur.

Müzakere ve tasdik buyurulmak üzere heyeti celileye arzı karargir olmuştur.

14 Tezrinisani 1339

Muvazenei Maliye

Encümeni Reisi

Saruhan

Reşad

Mazbata Muharriri

Maraş

Midhad

Kât'ip	Âza
Konya	Kırşehir
Fuad	Yahya Galib
Âza	Âza
Sivas	İsparta
Rahmi	Mükerrem
Âza	Âza
Kângırı	Sivas
Mustafa Abdülhalik	Râsim

Âza
Karesi
Ali Şuuri

Hükümetin teklif ettiği lâyihai kanuniye

Madde 1. — Ziraat Bankasına mülhak Emniyet Sandığının 1339 senesi Varidatı 231 000 lira olarak tahmin edilmiştir.

Madde 2. — Mezkûr Sandığın senei haliye maaşat ve masarifatı muhtelifesi için (45 224) maaşat ve masarifatı muhtelifesi için 45 224 liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 3. — Emniyet Sandığının maaşat ve masarifi için 7 Nisan 1339 tarih ve 324 numaralı Kanun mucibince avans olarak veriler 8 934 lira işbu tahsisattan mahsubolunacaktır.

Madde 4. — Mezkûr Sandıkça senei haliye zarfında kavanin ve nizamatı mevzuaya tevfi-kan tahsil ve cibayeti varidata kemakân devam olunacaktır.

Madde 5. — İşbu kanun 1 Mart 1339 tarihinden itibaren meriyülicradır.

Madde 6. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına İktisat Vekâleti memurdur.

16 . 9 . 1339

İcra Vekilleri Heyeti

Reisi	Şer'îye Vekili
Ali Fethi	Mustafa Fevzi
Müdafaa-i Millîye Vekili	Adliye Vekili
Kâzım	Seyyid
Dahiliye Vekili	Hariçîye Vekili
Ali Fethi	İsmet
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Hasan Fehmi	İsmail Safa
Nafia Vekili	İktisat Vekili
Feyzi	Mahmud Esad
Sahhiye ve Muaveneti	Erkânı Harbiye
İçtimaiye Vekili	Umumiye Vekili
Dr. Rıza Nur	Fevzi

Mavazene-i Maliye Encümeninin teklif ettiği mevaddı Kanuniye

Madde 1. — 1 Mart 1339 tarihinden gaye-i Şubat 1340 tarihine kadar imtidadeden 1339 senesi maliyesi zarfında Emniyet Sandığına hâ-âl olacak varidat, merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 231 000 lira tahmin olunmuş-tur.

Madde 2. — Emniyet Sandığının 1339 senesi Maliyesi maaşat ve masarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae olunduğu veçhile 45 224 lira tâ-yin edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanun tarihi veşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 4. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına İktisat Vekili memurdur.

Emniyet Sandığı

(A) CETVELİ

Fasıl	Madde	Nev'i varidat	Senesi tahsisatı	Senesi için Hükümetçe teklif olunan	Encümence teklif olunan
1	1	İkrazat ve matlubatı muhtelif faizleri		183 000	183 000
	2	İkrazat komüsyonu		32 000	32 000
	3	Varidatı müteferrika		16 000	16 000
Yekûnu umumi				231 000	231 000

(B) CETVELİ

Fasıl	Madde	Nev'i varidat	Senesi tahsisatı	Senesi için Hükümetçe teklif olunan	Encümençe teklif olunan
1		Maaşat			
	1	Müdür ve memurîn maaşatı		6 384	6 384
	2	Müstahdemîn ücreti		4 428	4 428
		Birinci faslın yekûnu		10 812	10 812
2		Masarif			
	1	Kırtasiye		350	350
	2	Evrak ve defteri matbua		1 400	1 400
	3	Tenvir ve teshin		1 000	1 000
	4	Melbusat		280	280
	5	Müteferrika		1 250	1 250
	6	Takibat		6 000	6 000
	7	Demirbaş çürütme payı		350	350
	8	Masarifi gayrimelhuza memurin ve müstahdemin hastalık ve vefat ve sinni ilerlemek hasebiyle hiz- metten çıkarılmak gibi ahvalde ianat ve ikramiye ile masarifi fevkalâdeye verilmek üzere		2 000	2 000
		İkinci faslın yekûnu		12 630	12 630
3		Tahsisatı fevkalâdei şehriye		16 482	16 482
4		İkramiye		5 300	5 300
		Yekûnu umumi		45 224	45 224

REİS — Emniyet Sandığı Bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Maddelere geçilmiştir.

(A) CETVELİ

Fasıl	Madde	Nev'i vâridat	Encümençe kabul olunan
1	1	İkrazat ve matlubatı muhtelif failleri	183 000
	2	İkraz komisyonu	32 000
	3	Varidatı müteferrika	16 000
		Yekûnu umumî	231 000

REİS — Efendim (A) cetveli hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. (A) cetveli kabul edilmiştir.

(B) CETVELİ

Fasıl	Madde	Nev'i muhassessat	Encümence kabul olunan
1	Maaşat		
	1	Müdür ve memurîn maaşatı	6 384
	2	Müstahdemîn ücreti	4 428
		Birinci fasıl yekûnu	10 812

REİS — (B) cetvelinin birinci faslı hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Bu faslı reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Birinci fasıl kabul edildi.

Fasıl	Madde	Nev'i muhassessat	Encümence kabul olunan
2	Masarif		
	1	Kırtasiye	350
	2	Evrak ve defatiri matbua	1 400
2	3	Tenvir ve teshin	1 000
	4	Melbusat	280
	5	Müteferrika	1 250
	6	Takibat	6 000
	7	Demirbaş çürütme payı	350
	8	Masarifi gayrimelhuza, memurîn ve müstahdemîn hastalık ve vefat ve sinni ilerlemek hasebiyle hizmetten çıkarılmak gibi ahvalde ianat ve ikramiye ile masarifi fevkalâdeye verilmek üzere	2 000
		İkinci fasıl yekûnu	12 630

REİS — İkinci fasıl hakkında söz isteyen var mı? İkinci faslı reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. İkinci fasıl kabul edilmiştir.

Fasıl	Madde	Nev'i muhassessat	Encümence kabul olunan
3	Tahsisatı fevkalâdei şehriye		16 482

REİS — Efendim, üçüncü fasıl hakkında söz isteyen var mı? Bu faslı reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Üçüncü fasıl kabul olundu.

Fasıl	Madde	Nev'i muhassessat	Encümence teklif olunan
4	İkramiye		3 500
		(B) cetveli yekûnu umumîsi	45 224

REİS — Dördüncü fasıl hakkında söz istiyen var mı? Bu faslı reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Dördüncü fasıl kabul edilmiştir.

Emniyet Sandığının 1339 senesi Bütçe Kanunu

Madde 1. — 1 Mart 1339 tarihinden gayci Şubat 1340 tarihine kadar imtidadeden 1339 senesi maliyesi zarfında Emniyet Sandığına hâsil olacak vâridat merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile (231 000) lira tahmin olunmuştur.

REİS — Birinci madde hakkında söz istiyen var mı? Birinci maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Birinci madde kabul olunmuştur.

Madde 2. — Emniyet Sandığının 1339 senesi maliyesi maaşat ve masarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae olduğu veçhile (45 224) lira tahmin edilmiştir.

REİS — İkinci madde hakkında söz istiyen var mı? İkinci maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. İkinci madde kabul edilmiştir.

Madde 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülieradır.

REİS — Üçüncü maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Üçüncü madde kabul edilmiştir.

Madde 4. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına İktisat Vekili memurdur.

REİS — Dördüncü madde hakkında söz istiyen var mı? Dördüncü maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Dördüncü madde kabul edilmiştir. Kanunun heyeti umumiyesini tâyini esamiyle reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı olarak rey puslalarını istimal buyuracaklardır.

Efendim istihsali âra neticesine kadar Evkaf Bütçesine faslı mahsus olarak ikiyüz ellibin lira tahsisat ilâvesine dair lâyihai kanuniye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası var; ruznamemizdedir. Müzakeresine başlayacağız; mevaddı kanuniyeyi okuyoruz efendim :

3. — *Vilâyatı mustahlâsadaki âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiyenin tamir ve ihyası ve Dördüncü Vakıf Hanının ikmali inşası karşılığı olarak Evkaf Bütçesine ikiyüz ellibin lira tahsisat ilâvesine dair (1/228) numaralı lâyihai kanuniye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

10 . 9 . 1339

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Vilâyatı mustahlâsadaki âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiyenin tamir ve ihyalariyle Dördüncü Vakıf Hanının ikmali inşası karşılığı olmak üzere Evkaf bütçesine faslı mahsus olarak ikiyüz ellibin lira tahsisat ifasına dair tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 9 . 9 . 1339 tarihli içtima'nda Meclisi Âliye takdimi takarrür eden kanun lâyihası iktisabı kanuniyet eylemek üzere raptan arz ve takdim kılınmıştır efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Ali Fethi

Esbabı mucibe lâyihası sureti

İşgali zâil dolayısıyla birçok kura ve kazaât harabolmuş ve bu meyanda birçok âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiyemizde pek mühim tecavüzata mâruz kalarak ihrak ve tahribolunduğu muhaberati car'ye ve işgalin ref'ini mütaakıp taraf taraf izam edilen memurîni fenîyenin ita eyledikleri raporlardan anlaşılmiştir.

Eslâfı kiramın pek kıymettar yadigârları olan ve sanat ve tarih noktasından da bihakkin mefahiri milliyemizden bulunan âbidatın bu yüzden uğradıkları hasaratı maddiye asgarî on milyon liraya baliğ olmakta ise de bunun defaten imar ve ihyasına hali malî müsaidolmadığı gibi snai hale tâlikan tehirlere de imkân görülememektedir. Filhakika 1339 senesi Evkaf bütçesine inşaat ve tamirat karşılığı olmak üzere üçyüz otuzbin lira vaz'olunmuş ise de şimdiye kadar nisfından fazlası için taşraya havale verildiği gibi bakıyesi de sene gayesine kadar en mübrem ihtiyacata ancak kifayet edebilecektir. Şu halde buna bir çarei âcil olmak üzere memaliki müstahlâsadaki âbidat ve mebanii vakfiyenin hiç olmazsa şimdilik en mübrem olanlarının tamir ve ihyalari ve Dör-

düncü Vakıf Hanının ikmalî ile bir an evvel mevkii istifadeye vaz'edilmesi düşünölmüş ve icarata müeccele ve mukataat gibi bâzı varidata meshûdolan fazlalık ve tahliye ve teslim edilen mebaninin bedelâtı icaresi ile müstağni anha arsaların nakit ile istibdalinde ikiyüz ellibin lira kadar bir varidat temin olunabileceğinden bunun karşılık ittihazi ile olmiktar tahsisat ahzi muvafık görölmüş ve bu bapta kaleme alınan lâyihai kanuniye arz ve takdim kılınmıştır. İşbu ikiyüz ellibin lira surf bu husus için istimal edileceği cihetle birinci madde bu dairede yazılmıştır.

Mevsimi inşaatın mürur etmekte olmasına mebnî tahsisatı mezkûrenin bu sene zarfında tamamen sarf olunamaması ihtimaline binaen meblâğı mezburun bütçeye fashı mahsus olarak vaz'ı ve gayriüz sarf bakıyesinin gelecek sene de sarf edilebilmesi muvafık görölmüş ve ikinci madde bu maksatla arz ve teklif kılınmıştır.

Üçüncü madde alelûsul vaz' edilmiştir.

9 Eylül 1339

Lâyihai kanuniye

Madde 1. — ilâvatı müstahlasadaki âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiyenin tamir ve ihyaları ile İstanbul'daki Dördüncü Vakıf Hanının ikmalî inşaatına karşılık olmak üzere ikiyüz ellibin liranın sarfına Evkaf Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2. — Sarfına mezuniyet verilen işbu ikiyüz ellibin lira Vekâleti Mîşarünilevha bütçesine fashı mahsus şeklinde ilâve olunacak ve gayriüz sarf bakıyesi gelecek senci maliye zarfında dahi devren sarf edilecektir.

Madde 3. — İşbu kanun tarihi neşir ve ilânınla müteber olup icarayı ahkâmına Şer'iye ve Evkaf Vekili memurdur.

9 . 9 . 1339

İera Vekilleri Heyeti	Şer'iye Vekili
Reisi	Mustafa Fevzi
Ali Fethi	
Müdafaai Milliye Vekili	Adliye Vekili
Kâzım	Seyyid
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekili
Ali Fethi	İçtimada bulunmamıştır.
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Hasan Fehmi	İsmail Safa

Nafia Vekili	İktisat Vekili
Fevzi	Mahmud Esâ
Sıhhiye ve Muaveneti	Erkâm Harbiyei
İçtimaiye Vekili	Umumiye Vekili
İçtimada bulunmamıştır.	Fevzi

İlavazencî Maliye Encümeni mazbatası

Vilâyatı müstahsaladaki âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiyenin tamir ve ihyası ve Dördüncü Vakıf Hanının ikmalî inşası karşılığı olarak Evkaf bütçesine ikiyüz ellibin lira tahsisat ilâvesine dair Heyeti Umumiyeden encümenimize muhavvel 10 . 9 . 1339 tarihli ve 6/2793 numaralı İera Vekilleri Heyeti Riyasetinin tezkeresi tetkik ve müzakere olundu.

İşgal dolayısıyla birçok âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiye ihrak ve tahribedilmiş ve Dördüncü Vakıf Hanının da işgal münasebetiyle harapolan birçok aksamının tamiri ve nâtamam kalan aksamının inşası elzem görölmüş ve fakat mefahiri milliyemizden olan âbidatın uğralığı hasaratı maddiye milyonlara baliğ olduğundan defaten inar ve ihyasına hali malî müsait kılınmamakla beraber 1339 Evkaf bütçesine inşaat ve tamirat karşılığı olarak üçyüz otuzdokuz bin lira vaz'edilerek bunun nisfından fazlası için mülhakata havale verilmiş ve bakıyesinin de sene nihayetine kadar mübrem ihtiyacata ancak kifayet edebileceği anlaşılmış ve halbuki Dördüncü Vakıf Hanının tamir ve inşası ve memaliki müstahlasadaki âbidatın mezburaçken inşası ihtiyacı derkâr olduğundan tahliye ve teslim edilen mebaninin bedelâtı icaresiyle müstağni anha arsaların nakitle istibdaldinden temin edilecek ikiyüz ellibin lira varidatın karşılık ittihaziyle o miktarda tahsisat itası muvafık görölmüştür. Binaenaleyh, lâyihai kanuniye kabul edilmiş olmakla Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Reis	Mazbata Muharriri
Saruhan	Denizli
Reşad	Mazhar Müfid
Kâtip	Âza
Konya	Kırşehir
Fuad	Yahya Galib
Âza	Âza
Sivas	—————
Rahmi	

Âza
Denizli
Mazhar Müfid

Âza
Kângırı
Mustafa Abdülhalik

Âza
İsparta
Mükerrem

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? Maddelere geçilmesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim, birinci maddeyi okuyoruz :
Evkaf bütçesine faslı mahsus olarak ikiyüz ellibin lira tahsisat ilâvesine dair Kanun

Madde 1. — Vilâyatı müstahlasadaki âbidatı İslâmiye ve mebanii vakfiyenin tamir ve ihyaliyle İstanbul'daki Dördüncü Vakıf Hanının ikmalî inşaatına karşılık olmak üzere ikiyüz ellibin liranın sarfına Evkaf Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

REİS — Müdürü Umumi Bey! Osman Kadri Bey sual soracaklardır.

OSMAN KADRI B. (Muş) — Efendim memaliki müstahlasadan murat nedir?

EVKAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ ŞEMSEDDİN B. — Memaliki müstahlasadan maksat, gerek Şarkta ve gerek Garpta, (Her yerde sesleri) evet her yerde, düşmandan istirdadolunan memalikte yanmış, yıkılmış mebanii hayriyenin imarıdır. (Kabul sesleri)

NECİB B. (Mardin) — Defteri yok mu?

EVKAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ ŞEMSEDDİN B. — Defteri yoktur efendim. Esbabı mucibe lâyihasında arz edildiği üzere bu ikiyüz ellibin lira ilk defa olarak varidatımız nisbetinde istenilmiştir. Varidatımız tezayüdeceğiz. Defterleri getirilmiş, tesbit edilmiştir. Ne yapacağımızı şeklin aldığı vaziyet üzerine yapacağız.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim birçok yerlerde, birçok âbidatı İslâmiye ve Türkîye vardır. Bunlar bakımsızlık yüzünden gün geçtikçe mahv ve haraboluyor. Bu tahsisattan onların imarı için de para sarf olunacak mıdır?

MÜDÜRÜ UMUMİ ŞEMSEDDİN B. — Efendim! Her vakit namı hayırla yâdedilecek Hayri Efendi Merhum zamanında bu gibi mebanii hakkında tetkikatta bulunmak üzere bizim bir heyeti inşaiye ve fenniyemiz vardı. Vâesefâ ki 1335 senesi mütarekesini mütâakıp o heyet

inhilâl etmişti ve bugün bu heyeti yine teşkil ettik. Bugün aldığımız bu ikiyüz ellibin liralık tahsisatı fevkalâde âbidatı İslâmiyeden olan o kıymetli eserlerin tekrar tamiri içindir. Yani düşman tarafından tahribedilen yerler içindir.

NECİB B. (Mardin) — O halde başkalarına bir şey yoktur.

MÜDÜRÜ UMUMİ ŞEMSEDDİN B. — 1339 senesi bütçesinde inşaat tertibi olarak üçyüz ellibin lira vardır ki, bu para tamamen lâzımgelen mahallere havale edilmiş ve sarf edilmekte bulunmuştur. Bu alefâde bir tevzi'dir.

MEHMED EMİN B. (Karahisarı Şarki) — Hayri Efendi Merhum zamanında Şehzadebaşı'nda bir talebe yurdu yapılıyordu, o pek yarım kalmıştı.

MÜDÜRÜ UMUMİ ŞEMSEDDİN B. — Arz edeyim efendim : O talebe yurdu bu sefer Maarife devrolundu. Artık Maarif Vekâleti ikmal edecektir.

MEHMED EMİN B. (Karahisarı Şarki) — Onun temeli atıldığı sırada müessesatı milliyeden biri olmak üzere heyet tarafından imza edildi ve o suretle temelîn işine konuldu.

MÜDÜRÜ UMUMİ ŞEMSEDDİN B. — Efendim! Zaten Hayri Efendi Merhum ne kadar bina yaptırdıysa bu bina temellerinde hep böyle vardır.

MEHMED EMİN B. (Karahisarı Şarki) — Başka yerler için kullanılamıyacağı musarraktır efendim.

VÂSİF B. (Saruhan) — Madde ile alakası yoktur. Madde Evkaf bütçesidir efendim.

MEHMED EMİN B. (Karahisarı Şarki) — Talebe yurdu olarak mı devrolundu?

MÜDÜRÜ UMUMİ ŞEMSEDDİN B. — Tabii Efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey söz istiyorum.

REİS — Buyurun!

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Arkadaşlar geçenlerde çıkan Evkaf bütçesine kırmızı rey verecektim, vermedim. Şimdi Evkaf Dairesinden bir ricam vardır. Buna riayet edilmediğini görürsem katiyen kırmızı rey vereceğime Heyeti Celileniz huzurunda söz veririm.

Arkadaşlar, bugün bu millet payitahtının.. (Payitaht demeyiniz, payitaht yoktur sesleri) Merkezi dedik işte.. İmarı için, (Gürültüler) Ne

oluyorsunuz, efendiler? Hepimiz alâkadar bulunuyoruz.

VÂSİF B. (Saruhan) — (Alâkadar Türkçe değildir, Hilmi Bey.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Türkçe söyleyeceğim. Fakat anlamıyacaksınız. (Handeler)

REİS — Hilmi Bey, maddeler hakkında söyleyecektiniz?

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Hayır efendim, öyle olsaydı heyeti umumiyesi hakkında söz isterdim.

Arkadaşlar, Karaoğlan caddesindeki camii geçer geçmez bir bina vardır. O bina şer'in bile muvafık göremeyeceği bir tarzda yapılmıştır.

MUSTAFA VASFİ B. (Tokad) — Neden efendim? Varidat getiriyor.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Daha ilerliyerek Hükümet caddesine sapsarsınız. Orada... (Gürültüler) Orada arkadaşlar, caddenin ağız karşılıklı; mükemmel bir halde idi. Evkaf bunu bozmuştur, üçüncüsü, Kurşunlu Camiye gidersiniz, son cemaat yerleri tamir edilmiştir. Halbuki oradan bir müselles kesilecekti. Ve binaenaleyh cadde güzel bir hale gelecekti. Arkadaşlar, para veriyorum, fakat imara, belediye-eiliğe ve saireye riayet şartıyla. Şeriatımız emreder ki: Cadde açılırken, bir camie, ma'bede tesadüf edilse acaba o camii mi değiştirmek lâzımdır; yoksa yolu mu? Yoksa ma'bedi, camii yıkıp da caddeyi düz getirmek mi lâzımdır? Şeriatımız o kadar vâsi'dir ki, camii ma'bedi yıkıp caddeyi, cepheyi düz getirmeyi âmîrdir. (Gürültüler) (Bravo sesleri)

REİS — Birinci maddede münderiç tahsisatı munzamma düşman tarafından tahribedilen yerlerdeki meabidi İslâmiyeye tahsis edilen bir paradır. Binaenaleyh Ankara'daki mebanii İslâmiyenin vaziyeti hakkında bir mesele yoktur. Daha başka söz isteyen var mı efendim?

TALÂT B. (Ardahan) — Efendim vilâyatı müstahlasa denildiği vakit, bilmiyorum elviyei selâse denilen yerlerde bu meyanda dâhil midir? (Hepsi dâhildir sesleri) Düşman tarafından dört defa tahribedilen elviyei selâsede medrese, cami falan kalmamıştır. Oraya da bir miktar para ayrılmasını isterim ve bunu aidolduğu memuru mesulünden işitmek isterim. Zira Ardahan Livasında bir köy imamı yetiştirecek medrese yoktur. Kırkbeş sene zarfında Çar

Hükümeti zamanında ne bir mektep ve ne de bir medrese bırakılmamış olan elviyei selâseye de buradan tahsisat istiyorum. (Doğru sesleri)

REİS — Başka söz isteyen var mı? Birinci maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın.

TALÂT B. (Ardahan) — Cevap verilmediği için kabul etmiyorum.

REİS — Aksini koyuyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Birinci madde aynen kabul olundu. İkinci maddeyi okuyoruz.

Madde 2. — Sarfına mezuniyet verilen işbu ikiyüz ellibin lira Vekâleti Müşarünileyha bütçesine faslı mahsus şeklinde ilâve olunacak ve gayriensarf bakıyesi gelecek sene maliye zarfında dahi devren sarf edilecektir.

REİS — İkinci madde hakkında söz isteyen var mı? İkinci maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın. İkinci madde kabul edilmiştir. Üçüncü maddeyi okuyoruz.

MADDE 3. — İşbu kanun tarihi neşir ve ilânından muteber olup icrayı ahkâmına Şer'îye ve Evkaf Vekili memurdur.

REİS — Üçüncü maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim! Tarihi neşrinden demek kâfidir. Bir de ilân çıkarmıyalım.

REİS — Efendim «ilân» kelimesi çıktıktan sonra maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — İlân kelimesi çıktı mı?

REİS — «İlân» kelimesi çıktıktan sonra reye vaz'edilmiştir ve öylece kabul edilmiştir efendim.

Efendim kanunun heyeti umumiyesini tâyini esamiyle reye koyacağım. Kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı rey varakası vereceklerdir.

Efendim reylerini istimal etmeyen rüfeka varsa lütfen reylerini istimal buyursunlar. İstahsalî âra hitam bulmuştur.

4. — *Orta Tedrisat muallimleri hakkında (1/264) numaralı kanun lâyihası ve Maarif Encümeni mazbatası*

REİS — Orta Tedrisat Kanununun bakıycı müzakeratına devam ediyoruz. Altıncı maddede kalmıştıkt altıncı maddeyi okuyoruz.

Madde 6. — Darülfünun ve yüksek ihtisas mektepleri mezunları, orta tedrisat mektepleri kendi ihtisaslarına ait bir ders zümresinin talimini deruhde edebilmek için evvelemirde dördüncü maddede beyan olduğu veçhile bir mektepte lâakal bir sene staj görmek lâzımdır. Muallim unvanını kazananlar muallimlik mektebinde darülmuallimîn ve darülmuallimatı âliye mezunları hukukunu iktisabederler.

REİS — Efendim! Altıncı madde hakkında söz istiyen var mı?

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Efendim! İhtisas mektepleri mezunları orta tedrisat mektepleri denilmiş, zannederim burada mürettip sehvi vardır.

VÂSİF B. (Saruhan) — Var efendim... Orta tedrisat mekteplerinde olacak.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Efendim! Kelimelere geçmezden evvel yalnız bir noktayı işaret etmek isterim. Burada (fennî terfiye) denmiş. Bir kere fen ile ilim kelimeleri arasındaki farka göre (bir terbiye fennî) yoktur. Buna biz ancak ilim diyebiliriz. Çünkü: İlim, müspet olmıyan birtakım kavattten bahsettikten sonra müspet olanlardan da bahseder. Şu halde buradaki «fenni terbiye» cümlesi yerine «terbiye ilmî» diyerek mutlak surette tashihi lâzımdır. Ama bâzi muharrirler, müellifler terbiye kitaplarına unvan olarak «fenni terbiye» kelimesini kullanmışlardır. Bu hatadır arkadaşlar! Cidden müteessifim ki yukarıki maddelerde nasılsa bir iki kelime yanlış geçmiş. Şimdi buradakilerine geleceğim. Yüksek ihtisas mektepleri denilince burada mâna itibariyle yüksek kelimesi yerine bir kelime kullanmak ister mi? (Âli sesleri) Âlinin mukabili yücedir efendiler, uludur. Yüce ulvidir efendiler! Üçüncü satırda «ait bir ders zümresinin» zümre kelimesi yerinde mi diyeceğiz? O ciheti bırakıyorum. Yalnız bir dersin, yahut bir ders zümresinin talimi denilmek icabeder zannındayım. Lâakal yerine en az denilmelidir. Staj kelimesi yine kullanılmıştır. Bunun tatbikata mukabil olmadığını id-

dia eden mazbata muharriri beye soruyorum. Bu maddenin âhırında âli darülmuallimîn ve darülmuallimat mezunlarından olup tatbikat görmiyenler dahi bu ahkâma tâbidir. Ne demek oluyor? Acaba buradaki tatbikat stajın mukabili değil midir? Maddeyi yukardan aşağıya okursanız en mütehhassıs bile o mânada alır. Şimdi arkadaşlar, muallim unvanını alabilmek için staj gördükleri mektep meclisi muallimîni tarafından ilh... Ve saire. Kim, gördükleri, fail nerede? Şu halde buraya başına bir fail konur, yahut arkadaşlar lütfen mazbata muharriri bey dikkatle dinlesinler!

KÂZİM B. (Ergani) — Reis Beyefendi! Sarf ve nahiv dersimi okuyoruz?

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Eğer Büyük Meclis Meclisinde sarfça ve nahivca yanlış, doğru kanunlar çıkacak olursa bilmem halimiz neye varacaktır. Muallim unvanını alabilmek için staj gördükleri mektep meclisi muallimîni tarafından muallimliğe kabiliyet ve ehliyetleri... Hayır kabiliyet ve ehliyet tasdik olunmaya ve Türkçe, terbiye ilmi felsefe ve içtimaiyattan verilen imtihanlarda muvaffak olmaya mütevakıftır. Âli darülmuallimîn ve darülmuallimat mezunlarından olup tatbikat görmiyenler dâhi bu ahkâma tâbidir değil, tâbidirler.

NAİM HÂZİM EF. (Konya) — Efendim! Bendeniz mazbata muharririne bir şey soracağım.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim! Orta tedrisat mektepleri burada maateessüf sehvi tertip vardır. Orta tedrisat mekteplerinde demek lâzımdır. Binaenaleyh bu tarzda tashihi rica ederim. Yüksek ihtisas mektepleri, mekâtibi âliyedir. Bilmiyorum Hilmi Beyefendinin arzularına muvafık olduğu halde ne için itiraz buyurdular? Çünkü malûmuâlinizdir ki, tâli ihtisas mektepleri de vardır. Zirâat mektepleri olduğu gibi bir de sanayii nefise mektebi, âli ihtisas vardır. Biz yüksek ihtisas mektebi dedik. Çünkü Maarif Vekâletinde Yüksek Tedrisat Müdiriyeti vardır ve Hilmi Beyefendinin arzularına muvafıktır. Sondaki tatbikat... Bu tatbikat staj değildir. Malûmuâlniz darülmuallimîn ve darülmualimat talebesi tatbikat görürler, bir taraftan ders görürler, diğer taraftan o derslerin tatbikatını görürler, usulü tedris tatbikatı görürler, Maarifçiler ki, bu kanunu tatbik edeceklerdir; müdevvenatı maarif içinde mâruf

olan tâbiri kulanırlar. Bu, ayan bir şeydir. Görüklerinin faili kimdir? dediler. Gayet sarihtir. Darülfünun ve yüksek ihtisas mektepleri mezunları. Binaenaleyh fail mevcuttur. Bendenizin encümen namına ricam yalnız orta tedrisat mektepleri yerine orta tedrisat mekteplerinde koymak lâzımdır. Sonra esaslı bir sehv vardır. Maattecessüf lâyhânın biraz iyi basılmamış olduğunu görüyorum. Hükümetin teklifinde malûmuâliniz, geçen celsede de arz etmiştim; staj müddeti için lâakal bir sene tâbiri vardır. Encümen prensip noktai nazarından bu bir seneyi kaldırmıştır. Yukarda lâakal tâbiri yoktur. Yalnız aşağıda bir lâakal vardır, bu da encümenin prensibine muhaliftir, yalnız girmiştir. Bunun da çıkması lâzımdır. Binaenaleyh mektepleri mekteplerinde diye tashih edilecek, lâakal tâbiri de kaldırıldığı takdirde mesele yoktur, madde tamamdır.

NAİM HÂZİM Ef. (Konya) — İkinci fıkra rabıtsızdır. Maarif Encümeninden böyle rabıtsız bir fıkra çıkmamalıdır. Muallim unvanını alabilmek için... Muvaffak olabilmelerine mütevakkıftır cümlesi sakattır, tashih edilmesi lâzımdır.

VÂSİF B. (Saruhan) — Bu tashih şeklini kabul ediyoruz.

NAİM HÂZİM Ef. (Konya) — Burada yüksek ihtisas mektepleri deniliyor. Medresetülmütehassısın de bu meyanda dâhil midir? Heyeti ilmiye Medresetülmütehassısın yüksek bir mektep olduğunu müttehiden tasdik etmiştir. Şu halde bunu burada tasrih etmeli.

VÂSİF B. (Saruhan) — Tasrih edemeyiz efendim! Madde sarihtir; eğer yüksek ihtisas mekteplerinden derece itibariyle madut ise yani o buyurduğunuz medrese mekâtibi âli-yeden ise ve Evkâf, Şer'îye Vekâleti onu yüksek mekâtipten addediyorsa bittabi o da dâhildir. Malûmuâliniz hiçbir mektep tasrih etmedi ve mühendishane; sanayii nefise başka, mektep ve medrese başkadır demedik. Yüksek ve sahibi ihtisas denilince hepsi dâhildir.

NAİM HÂZİM Ef. (Konya) — Pekâlâ efendim.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim! Bunları kabul ediyorum. Yukarıdaki cümlede de iki tashih arz ediyorum.

RİFAT B. (Kângırı) — Vâsif Bey! lâakal bir sene vardır. Âli darümuallimîn ile âli darümuallimat için bir sene kabul edildi. Fakat diğer mektepler için encümeninde, lâakal bir sene icabeder, muvaffak olmazsa bir seneden fazla da staj görmesi icabeder denildi.

VÂSİF B. (Saruhan) — Müsaade buyurunuz da arz edeyim efendim. Malûmuâliniz âli darümuallimîn ve darümuallimat mezunlarından gayri olanları daha kuvvetli bir kuyudata rapt ediyoruz. Bu kuyudata âli darümuallimîn ve darümuallimat mezunlarından tatbikat görmiyenler de dâhildir. Bu gibi mezunları da fenni terbiye, felsefe ve içtimaiyattan imtihan vermeye davet ediyoruz. Binaenaleyh bu kuyudu koyduktan sonra, geçende arz ettiğim veçhile encümen, lâakal kelimesinde esas itibariyle mahzur gördüğü için bu kelimeyi muvafık bulmuyor. Çıkması lâzımdır, aslı öyledir.

ZİYA Ef. (Erzurum) — Medresetülmütehassısın için, dâhildir buyurdunuz. Fakat mektep tâbiri başkadır. Yalnız mektep denilince medreseler hariç kalır.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim! Maarif Encümeni ilim öğrenilen her yeri bir görmektedir. İsim üzerinde münakaşa edemeyiz. Hoca Efendi, darülfünun medresesi diyoruz ve oradaki hocalara da müderris diyoruz. Ne fark vardır, anlamıyorum. Bugün darülfünun medreselere münkasimidir, edebiyat medresesi diyoruz, fünun medresesi diyoruz, riyaziyat medresesi diyoruz, içtimaiyet medresesi diyoruz ve oradaki okutanlara da müderris diyoruz, binaenaleyh hiçbir fark yoktur. İlim her yerde öğrenilir, eğer Naim Hâzım Beyin buyurduğu gibi böyle bir karar varsa ve âli ise bu da dâhildir.

NAİM HÂZİM B. (Konya) — Evet efendim karar vardır ve âlidir.

ZİYA Ef. (Erzurum) — Zapta geçerse kâfidir.

RAHİMİ B. (Sivas) — Maddede Türkçe, fennî terbiye, felsefe ve içtimaiyet deniyor. Evet, Türkçe ve fennî terbiye lâzım. Fakat felsefe ile içtimaiyat, bunlar pek ağır ve pek yüksek derslerdir. Bunlara da mecbur tutmak pek ağır olacak. Bendenize kalırsa felsefe ve içtimaiyet yerine usulü tedris koymak daha muvafıktır. Muallimler için, muallimlere en ziyade lâzım olan usulü terbiyedir. Bunda encü-

mence bir mahzur var mıdır? Felsefe ve içtimaiyat yerine usulü tedris koysak mahzur var mıdır?

VÂSİF B. (Saruhan) — Arz edeyim efendim. Bir muallim için en kuvvetli vasıf ve en mühim âmîl çocukların ruhiyatına vâkıf olmaktır. Psikoloji, ilmî ahvali ruh, bugün muallimlik için en esaslı bir istinatgâhtır. Biz bugün evvelâ ilmî ahvali ruhu kabul ettik. Fakat malûmuâliniz psikolojiyi felsefeden okuyarak öğrenmek imkânı yoktur. İlmî ahvali ruh felsefe ile beraber yürür. Onun için felsefeden imtihan vermelerini daha muvafık gördük. İçtimaiyat meselesine gelince malûmuâliniz encümenin maddesinde bu mevcuttur. Bendeniz mazbata muharriri sıfatıyla bunun aksini iddia edemem. Fakat teklifi âkileri Meclisi Âlice kabul edilirse ben de muvafakat ederim. Yani içtimaiyat tâbirine müsaade varsa şahsan kalkmasın muvafakat ederim.

REİS — Efendim! Zannediyorum ki, Orta Tedrisat Kanunu mühim olduğu için şekiller üzerinde çok söylenecek ve tadilat yapılacaktır. Halbuki bunun bir usulü vardır. Şekillerin o usul ile tashihine gidecek olursak müzakeratı uzatmamış oluruz. Usul şudur. Şekiller hakkındaki tadilnameler, şekillerin tashihi, tasfiyesi, zabıt ve raptı hakkında tadil tekliflerini bu madde ile encümene veririz. Madde kabul edildikten sonra, maddenin mefhumları, hükümleri hakkında ittifak hâsül olduktan sonra yalnız şekillerin sebkü raptına ait tashihatı yapmak için tadilnameleri encümene tevdi edelim. Encümen bu suretle matlubolan maddeyi muvazzah bir şekilde Meclise getirir. Zaten madde kabul edilmiş olduğu için bir defa okumakla iktifa edelim. Nizamnamei Dâhilîzin de malûmuâlinizdir, şeklin sebkü raptı hakkında maddeler badelkabul encümene iade edilebilir. Bu usulü takibedecek olursak müzakeratı daha ziyade ilerletmiş oluruz kanaatindeyim. Şimdi efendim söz isteyen yok. Altıncı madde hakkında iki takrir vardır. Takririn biri, Sivas Mebusu Rahmi Beyindir. Altıncı maddeden içtimaiyat kelimesini kaldırıp yerine usulü tedris konmasını teklif ediyor.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Efendim usul hakkındadır. Gayet mühimdir. Meclisi Âlice bu suretle birşey kabul etmek veya etmemek hatalı olur. Onun için bendeniz

rica ederim, encümene gitsin, meslek itibariyle muvafık mıdır? Değil midir? Encümen tetkik etsin.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim! Müsaade ederseniz takrirlerin hepsini encümene alalım.

REİS — Efendim takrirlerle beraber bu maddeyi encümene istemek var. Bir de maddenin şekline aidolan tashihi encümene istemek var. Binaenaleyh Rahmi Beyin bu takriri Heyeti Celilenizce nazarı mütalâaya alınırsa encümene iade edilecektir. Nazarı mütalâaya alınmazsa tabii iade edilmeyecektir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Şimdi mazbata muharriri bey encümene istiyor. Bendenizin mâruzatım da onu müeyyitir. Nazarı itibara alınıp alınmamaya hacet kalmaksızın encümene gitsinler.

REİS — Efendim takrir okunsun ve zapta geçsin.

Riyaseti Celileye

Altıncı maddede içtimaiyatı kaldırıp yerine usulü tedris konmasını teklif ederim .

Sivas Mebusu
Rahmi

Riyaseti Celileye

Altıncı maddenin ikinci fıkrası rabıtsızdır. Aşağıdaki şekilde tashihini teklif ederim :

«Bu şeraiti haiz olanların muallim unvanını alabilmeleri staj gördükleri mektep muallimini tarafımdan muallimliğe kabiliyet ve ehliyetlerinin tasdik edilmesine ve Türkçe, fennî terbiye, felsefe ve içtimaiyattan verecekleri imtihanında muvaffak olmalarına mütevakıftır.

Konya
Naim Hâzım

REİS — Efendim! Takrirle beraber maddeyi encümene veriyoruz. Sivas Mebusu Rahmi Bey altıncı maddeyi takiben yedinci madde olmak üzere bir madde teklif ediyorlar. (Ekseriyet yok sesleri) Efendim arkadaşlara ihbar ediyorum. Gelinceye kadar kâtip beyler rey varakalarını tadadedeceklerdir.

Efendim! Emniyet Sandığının 1339 senesi Bütçe Kanunu hakkındaki istihsali âra neticesini arz ediyorum. Reye iştirak eden zevatın adedi (146) dir, (2) müstenkif vardır, (144) rey ile Emniyet Sandığı bütçesi kabul edilmiştir.

Evkaf bütçesine faslı mahsus olmak üzere iki yüz elli bin lira tahsisat ilâvesi hakkındaki Kanunun âra neticesini arz edeceğim: Reye istirak eden zevatın adedi (141) dir. (2) müsten-

kif vardır, (139) rey ile Kanun kabul edilmiştir.

Pazartesi öğleden sonra birbuçukta bermûtat içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat: 5,10

Emniyet Sandığı'nın 1339 senesi bütçesi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

Reye iştirak edenler	: 146
Kabul edenler	: 144
Reddedenler	: 0
Müstenkifler	: 2

(Kabul edenler)

Artvin : Hilmi Bey
 Ardahan : Hâlid Paşa, Talât Bey
 Adana : Kemal Bey
 Aksaray : Mustafa Vehbi Bey
 Amasya : Esad Bey
 Antalya : Ahmet Sâki Bey, Hasan Bey, Rasih Ef, Murad Bey
 Ankara : İhsan Bey
 Aydın : Dr. Mazhar Bey, Zekâi Bey
 Ordu : Hamdi Bey, Faik Bey
 Erzincan : Sabit Bey
 Erzurum : Halet Bey, Câzim Ef, Ziya Bey, Münir Husrev Bey
 Ertuğrul : Dr. Fikret Bey, Rasim Bey
 Ergani : İhsan Bey, İhsan Hâmid Bey, Kâzım Bey
 İzmir : Seyyid Bey, Şükrü Bey, Mahmud Celâl Bey
 İsparta : Hâfız İbrahim Efendi, Hüseyin Hüsnü Efendi, Mükerrrem Bey
 İstanbul : Hüseyin Rauf Bey, Hamdullah Suphi Bey, Süleyman Sırrı Bey, Ali Rıza Bey, Yusuf Bey
 Eskişehir : Emin Bey, Arif Bey, Abdullah Azmi Efendi
 Elâziz : Hüseyin Bey, Mustafa Bey, Naci Bey
 İçel : Hâfız Emin Efendi, Dr. Tevfik Bey
 İzmit : İbrahim Bey, İbrahim Süreyya Bey, Saffet Bey, Mustafa Bey
 Bavezid : Süleyman Sudi Bey, Şefik Bey
 Bitlis : Resul Bey
 Bursa : Refet Bey, Mustafa Fehmi Efendi
 Bozok : Süleyman Sırrı Bey
 Bolu : Dr. Emin Cemal Bey, Mehmed Efendi
 Biga : Şükrü Bey
 Tokad : Hacı Kâmil Efendi, Mustafa Vasfi Bey
 Canik : Cavid Paşa, Süleyman Necmi Bey
 Cebelibereket : İhsan Bey
 Çatalca : Şakir Bey
 Çorum : İsmail Kemal Bey, Dr. Mustafa Bey, Münir Bey

Hakkâri : Âsaf Bey, Nazmi Bey
 Dedsim : Feridun Fikrî Bey
 Denizli : Dr. Kâzım Bey
 Diyarbakır : Zülfü Bey, Şeref Bey, Ziya Gökalp Bey
 Siird : Mahmud Bey
 Sivas : Dr. Ömer Şevki Bey, Rahmi Bey, Ziyaeddin Bey
 Siverek : Cudi Paşa, Kadri Ahmed Bey, Mahmud Bey
 Saruhan : Hacı Edhem Bey, Reşad Bey, Kemal Bey, Mehmed Sabri Bey, Vâsif Bey
 Trabzon : Hasan Bey, Şefik Bey, Rahmi Bey, Abdullah Bey
 Gaziantep : Ahmet Remzi Bey, Hafız Şahin Efendi, Ferid Bey
 Kars : Ağaoğlu Ahmed Bey
 Karesi : Ahmed Süreyya Bey, Osman Niyazi Bey, Ali Şuuri Bey, Kâzım Paşa, Mehmed Bey, Mehmed Vehbi Bey
 Karahisarı Şarki : Ali Süruri Efendi, Mehmed Emin Bey
 Karahisarı Sahip : Ruşen Eşref Bey, Sadık Bey, Kâmil Efendi, Musa Kâzım Bey
 Kastamonu : Ahmed Mahir Efendi, Hasan Fehmi Efendi, Hâlid Bey, Ali Rıza Bey, Mehmed Bey
 Kozan : Ali Saib Bey
 Konya : Tevfik Fikret Bey, Refik Bey, Fuad Bey, Kâzım Hüsnü Bey, Naim Hâzım Efendi
 Kayseri : Ahmed Hilmi Bey, Dr. Hâlid Bey
 Gelibolu : Celâl Nuri Bey
 Gümüşane : Hasan Fehmi Bey, Zeki Bey
 Kangırı : Rifat Bey, Ziya Bey, Talât Bey
 Kütahya : Ahmed Ferid Bey, Cevdet Bey
 Giresun : Tâhir Efendi
 Mardin : Abdürrezzak Bey, Abdülgani Bey, Necib Bey
 Mersin : Besim Bey

Maraş : Abdülkadir Bey, Midhat Bey
Malatya : Dr. Hilmi Bey, Reşid Ağa, İsmet
Paşa

Menteşe : Yunus Nadi Bey
Muş : Rıza Bey, Osman Kadri Bey
Van : İbrahim Bey, Münib Bey

(Müstenkifler)

Adana : Zamir Bey

Trabzon : Süleyman Sırrı Efendi.

Evkaf bütçesine fash mahsus olarak iki yüz elli bin lira tahsisat ilâvesi hakkındaki Kanunun neticeî ârâsı

Reye iştirak edenler	: 141
Kabul edenler	: 139
Reddedenler	: 0
Müstenkifler	: 2

(Kabul edenler)

Artvin: Hilmi B., Adahan: Hâlid Pş., Talât B., Adana: Zamir B., Kemal B., Aksaray: Mustafa Vehbi B., Antalya: Ahmed Sâki B., Hasan B., Rasih Ef., Murad M., Ankara: İhsan B., Aydın: Dr. Mazhar B., Bekâi B., Ordu: Hâmdi B., Halil B., Erzincan: Sabit B., Erzurum: Hâlet B., Hâzım Ef., Rüşdü Pş., Ziya B., Münür Husrev B., Ertuğrul: Dr. Fikret B., Rasim B., Ergani: İhsan B., İhsan Hâmid B., Kâzım B., İzmir: Rahmi B., Seyyid B., Şükrü B., Mahmud Celâl B., İsparta: Hâfız İbrahim Ef., Hüseyin Hüsnü Ef., Mükerrerem B., İstanbul: Süleyman Sırrı B., Yusuf B., Eskişehir: Emin B., Arif B., Abdullah Azmi Ef., Elâziz: Hüseyin B., Mustafa B., Naci B., İçel: Hâfız Emin Ef., İzmit: İbrahim B., İbrahim Süreyya B., Safvet B., Mustafa B., Bayezid: Süleyman Sudi B., Şefik B., Bitlis: Resul B., Bursa: Refet B., Mustafa Fehmi Ef., Bozok: Süleyman Sırrı B., Bolu: Dr. Emin Cemal B., Biga: Şükrü B., Tokad: Hacı Kâmil Ef., Mustafa Vasfi B., Canik: Cavid Pş., Cebelibereket: İhsan B., Çatalca: Şakir B., Çorum: İsmail Kemal B., Dr. Mustafa B., İsmet B., Ferid B., Münir B., Hakkâri: Âsaf B., Nazmi B., Dersim: Feridun Fikrî B., Denizli: Dr. Kâzım B., Diyarbakır: Zülfü B., Şeref B., Ziya

Gökalp B., Zonguldak: Halil B., Tunalı Hilmi B., Yusuf Ziya B., Siird: Mahmud B., Sivas: Dr. Ömer Şevki B., Rahmi B., Ziyaeddin B., Siverek: Cudi Pş., Kadri Ahmed B., Saruhan: Hacı Edhem B., Reşad B., Kemal B., Mehmed Sabri B., Trabzon: Hasan B., Şefik B., Eüleyman Sırrı Ef., Rahmi B., Abdullah B., Gazianteb: Ahmed Remzi B., Hâfız Şahin Ef., Ferid B., Kars: Ahmed B., Karesi: Ahmed Süreyya B., Osman Niyazi B., Ali Şuuri B., Kâzım Pş., Mehmed B., Mehmed Vehbi B., Karahisarı Şarkî: İsmail B., Ali Süruri Ef., Mehmed Emin B., Karahisarı Sahib: Ruşen Eşref B., Sadık B., Kâmil Ef., Musa Kâzım B., Kastamonu: Ahmed Mahir Ef., Hasan Fehmi Er., Hâlid B., Ali Rıza za B., Mehmed B., Kozan: Ali Saib B., Konya: Tefik Fikret B., Refik B., Fuad B., Kâzım Hüsnü B., Naim Hâzım Ef., Kayseri: Ahmed Hilmi B., Dr. Hâlid B., Gelibolu: Celâl Nuri B., Gümüşane: Zeki B., Kângırı: Rifat B., Ziya B., Kütahya: Ahmed Ferid B., Cevdet B., Giresun: Tâhir Ef., Mardin: Abdülgani B., Necib B., Mersin: Besim B., Maraş: Abdülkadir B., Midhat B., Mentese: Dr. Hilmi B., Reşid Ağa, Mentese: Yunus Nâdi B., Muş: Rıza B., Osman Kadri B., Niğde: Atâ B., Van: İbrahim B., Mü-nib B..

(Müstenkifler)

İstanbul: Ali Rıza B., Kângırı: Talât B..